

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ben edebiyattan ibaretim

KAFKAOKUR

SAYI 57 - YIL 7 - MART 2021 - 14 TL - KKTC: 16 TL

Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi

KORKU APTALCADIR.
PIŞMANLIKLAR DA ÖYLE.

MARILYN MONROE

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

Konu:

KAFKAOKUR

Fikir, Sanatve Edebiyat Dergisi
"... ben edebiyattan ibaretim."
FranzKafka

Aylık Edebiyat Dergisi | Sayı 57 - 14 TL | KKTC: 16 TL

instagram.com/kafkaokur
instagram.com/konukitap
twitter.com/kafkaokurdergi
twitter.com/konukitap

İmtiyaz Sahibi

Konu Fikir Sanat Edebiyat Yapım ve Dağıtım
İç ve Dış Tic.Ltd.Şti.

Genel Yayın Yönetmeni

Gökhan Demir

Editör / Son Okuma

Merve Özdoğal

Sanat Yönetmeni

Yeliz Akın

Kapak Çizeri / Genel Koordinatör

Eren Caner Polat

Redaktör

Sezin Şimşek

Saha Koordinatörü

Süleyman Özkara

Konu Dükkan

Aslı Coşkun Demir
www.konudukkan.com

Web: www.kafkaokur.com

İletişim: editor@kafkaokur.com

Reklam: reklam@kafkaokur.com

Adres: Firuzağa Mah. Hayriye Cad. No: 18 Mayıs Apt. K: 3 D: 5
Beyoğlu / İstanbul

ISSN: 2148-6824

Yayın Türü: Yerel, Süreli Yayın

Baskı: İleri Basım Matbaacılık Telt (212) 454 35 10

Matbaa Sertifika No: 41157

Dağıtım: Türkuvaz Dağıtım Pazarlama A.Ş. (216) 354 39 09

Yazarlar

Okan Çil • Artemis Günebakanlı • Soner Sert • Zehra Çelenk
İpek Atcan • Nazlı Başaran • Gonca Özmen • Yağmur Arat
Deniz Barut • Atakan Çelik • Sinem Sal • Arzu Susantez • Celil Şadık
Hazal Şahin • Can Öktemer • Birsal Kılınççı • Ceren Biber • Zeynep Dilara
Erhan İdiz • Ezgi Ayvalı • Müjdat Ataman • Nilüfer Altunkaya

İllüstrasyon, Fotoğraf, Kolaj, Poster

Eren Caner Polat • Cansu Akın • Nilay Adlım • Gamze Enginer Dizdar
Hande Koçhan • Merve Yiğit • Uğur Acil • Serkan Yolcu • Başak Durlanık

©Her hakkı saklıdır.

Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik ortamlar da dâhil olmak üzere yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

4

Güzelliğin Ardındaki Karanlık Okan Çil

1920'lerin Amerikası da tüm dünya gibi ekonomik krizin ve yoksulluğun kol gezdiği...

14

Bazıları Sıcak Sever Soner Sert

Sinema tarihi, film den filme uyarlanan [tekrar çevrilen] eserlerin de tarihidir...

konu:kİTAP

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Tüm kütüphanelerde ve
online kitap satış sitelerinde

Kara Gözlü Kırmızı Yılan I

Tanışırız Ruhlarımız Binbir Surette
Nazlı Başaran

kör bir böcek han duvarlarını
yalıyordu
kurumuş zeytin ağaçları ile
dolmuş tarlaların hırsızında
Anamı ve babamı yutan bu...

Hayalet Şehir

Yağmur Arat

22

Gözümü on iki kişilik
bir odanın köşesinde
açıyorum...

26 Bahar Temizliği Atakan Çelik

Günaydın!..

30 Karpuz, Peynir Arzu Susantez

Bir kısmı alınının üstünden, bir kısmı kulakların arkasından dağınık bir ritimle hareket eden orta uzunlukta...

36 Duvarın Arkasında Okyanus Var Can Öktemer

Çağdaş dünyanın manzarası hiç bitmeyecekmiş gibi duran bir uğultuya benziyor. Tüm dünyamızı sığdırdığımız...

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Okan il

GÜZELLİĞİN ARDINDAKİ KARANLIK

“Ben kimseyi kandırmadım. İnsanların kendilerini kandırmalarına izin verdim sadece. Kimse, gerçekte kim olduğumu, ne olduğumu öğrenmeye zahmet etmedi. Benim için bir karakter yarattılar. Onlara karşı çıkacak gücüm yoktu. Belli ki olmadığım birini seviyorlardı.”

1920'lerin Amerikası da tüm dünya gibi ekonomik krizin ve yoksulluğun kol gezdiği bir yerdi. Gladys Pearl Baker ve John Newton Baker çifti de yoksullukla mücadele eden ailelerden biriydi. Ne var ki anlaşmazlıkları her geçen gün artıyordu. Toplumun biçtiği role karşı çıkan Gladys'le baskıcı bir yapıya sahip John'un ilişkisi gerilip hepten koptu. John, Robert ve Berniece isimlerindeki iki çocuğunu yanına aldı ve evi terk ederek Kentucky'ye taşındı.

Hayat karşısında tek başına kalan Gladys sığınacak bir liman olarak gördüğü aile evine döndü. Ancak işler burada da pek yolunda gitmiyordu. Kardeşi Marion akıl hastanesinden çıktıktan kısa bir süre sonra kendini asmıştı. Annesi Della ve babası Otis'se anlaşması kolay insanlar değildi. Dahası manik depresif tavırları nedeniyle kendileri dâhil hemen her şeyle sorun yaşayabiliyorlardı.

Belki de bu yüzden yarıyı ikinci bitiren Otis oldu. Geçirdiği sinir krizleri kendine zarar vermek noktasına varınca o da oğlu gibi akıl hastanesine yatırıldı. Ev artık iki kadına, Della ile Gladys'e kalmıştı ki Della kısa süre sonra petrol zengini sevgiliyle yaşamak için evden ayrılp Hindistan'a yerleşti. Gladys'se Consolidated Film Industries'teki işinde yoğun şekilde çalışıyor ve gece hayatından, eğlenceden geri durmadan özgürlüğün keyfini çıkarıyordu. Her şey yolundaydı. Özellikle de şirketin muhasebecilerinden biri olan Martin Edward Mortenson'un evlilik teklifini kabul ettiğinde.

Gladys yaşadığı tek gecelik ilişkilerden kurtulmak ve yeni, yepyeni bir aile kurmak istiyordu. Gerek John kapıyı çarparken beliren, gerek ailesinde çeşitli şekillerde açığa çıkan, gerek içten içe kendine fısıldadığı "delilik"ten kurtulmak için buna ihtiyacı vardı.

Ancak olmadı, Martin'le de benzer sebepler yüzünden ayrılmak zorunda kalınca yine savrulmaya başladı. Bu savrulma anlarından birinde yine çalışma arkadaşlarından biriyle, Stan-

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi: <https://trantey.org>

bir gün iş çıkışında bunu Stanley'le paylaştı ama aldığı cevap defolup gitmesi yönündeydi.

Gladys güçlü kadındı, yılmadı. Mücadeleye devam etti. Tek başına da olsa bebeğini doğuracak ve ona muhteşem bir hayat sunacaktı. İş arkadaşları da onu yalnız bırakmadılar. Kendi aralarında topladıkları 140 doları Gladys'e verdiler ve onu Los Angeles Devlet Hastanesine yatırdılar.

Takvim 1 Haziran 1926'yı gösterdiğinde Norma Jeane, bilinen adıyla Marilyn Monroe işte bu şartlar altında dünyaya geldi.

BİR AİLE MİRASI: DELİLİK

Gladys şans getirmesi için bebeğinin adını en sevdiği film yıldızlarından seçti: Norma Talmadge ve Jean Harlow'un birlikteliğinden Norma Jeane ismi doğdu.

Bebeğini doğurduktan sonra kendine verdiği söze sıkı sıkıya yapışan Gladys çok çalışmaya başladı. Norma Jeane'le bazen komşular, bazen de bakıcılar ilgileniyordu. Kişisel hayatını neredeyse tamamen bırakan Gladys çok yorulduğu sırada Della çıkageldi. Sevgisinden ayrılmıştı, depresyonun doruklarındaydı.

Anlaşmaları şu şekildedeydi: Gladys çalışacak, Della bebekle ilgilenecekti. Bu sistem bir süre devam etti ama evde gürültü patırtı eksik olmuyordu. Norma Jeane bunca gürültünün ortasında sessiz, tepkisiz bir çocuk olarak büyüyordu.

Beş yaşına geldiği sıralardaysa bütün gidişatı değiştirecek bir olay yaşandı: Della kontrolünü haddinden fazla yitirmişti ve içkiyi, uyusturucuyu fazla kaçırdığı bir gün yaşadığı halüsinasyonlardan olsa gerek, Norma Jeane'i öldürmeye kalktı.

Komşusu Ida Bolender bağırırları duyup, koştuğunda Norma Jeane'i zor kurtardı. Kısa süre sonra Della da Norwalk Akıl Hastanesine yatırıldı.

Bu olaydan sonra Gladys'in delilik paranoyası hepten arttı. Hem yoğun çalışma saatleri nedeniyle hem de yaşadığı krizleri kızına aksettirmemek için komşusu Ida'yla şöyle bir anlaşma yaptı: Norma Jeane hafta içleri onlarda kalacak, hafta sonları eve gelecekti. Bakım masrafı karşılığında da haftalık beş dolar ödenecekti.

Bir süre bu şekilde gitse de Gladys gece hayatının o sağlıksız ilişkileriyle kendini yeniden yıpratmaya başladı. Sonunun kötü olacağına inandığı için de yeni bir karar aldı: Daha büyük ve güzel bir eve taşınarak Norma Jeane'e rahat bir hayat sunacaktı.

Evi kiraladı ama mutluluk güzel bir evle sağlanmıyordu. Bunu farklı şekillerde deneyimleyen Norma Jeane, idaların yanında bulduğu huzurdan ayrılmak istemese de yeni eve gitmek zorunda kaldı. Tam Gladys'in gerçek bir anne gibi ona sahip çıktığına inanmaya başlamıştı ki aldıkları haber bütün dengeyi paramparça etti: Della, tıpkı kocası Otis gibi Norwalk Akıl Hastanesindeki küçük bir odada ölmüştü.

Gladys bu sefer başaramadı, ne kadar denerse denesin yeniden ayağa kalkamadı ve günün birinde evdeki bütün hapları ağzına atıp üstüne bir şişe viski içti. Hastaneye son anda yetiştirilip midesi yıkanasa da kendine gelip gözlerini açtığı yer asıl cehennemiydi. Norwalk Akıl Hastanesi baş ucunda bir mezar taşı gibi dikiliyordu.

İSTENMEYEN EVLATLIK

Norma Jeane'in yetimhane günleri de böylece başlamış oldu. Bakımsız bir bina, kötü yemekler, kötü niyetli bakıcılar... Burasının akıl hastanesinden pek bir farkı yok gibiydi. Norma Jeane sessiz sakin yapısını burada da korudu. Pek kimseyle konuşmadan yaşıyor, ranzasının hemen dibindeki duvara yapıştırdığı Clark Gable posterine bakıp onunla dertleşiyordu.

Tam da bu yıllarda Gladys'in yakın arkadaşı Grace McKee çıkageldi. Grace, Ervin Silliman Goddard adında biriyle evlenip, ekonomik yönden refaha çıkınca ilk iş olarak Norma Jeane'i bu cehennemden kurtardı. Gerekli evrakları imzalayıp doğruca eve, Van Nuys'a gittiler.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

*Hayatımın çoğunu
kendimden kaçarak
geçirdim.*

Marilyn Monroe

Burası görece orta üst sınıfın yaşadığı, "temiz" bir yerdi. Norma Jeane ilk gençlik yıllarını düzenli olarak okula giderek ve sosyal aktivitelere katılarak burada geçiriyordu. Bu etkinliklerde ona en çok eşlik edene karşı komşuları Doughertylerin büyük oğlu James'ti. Ne var ki mutluluğun da bir sonu vardı. Geleceğe dair kurduğu hayaller, Grace teyzesinin kocası Ervin'in elleriyle sürekli kirletiliyordu.

Yıllar bu şekilde geçerken Ervin'in iş değişikliği yüzünden bütün ailenin Virginia'ya taşınmasına karar verildi. Ancak Ervin, tacizlerinin teşhir olmasından korktuğundan mı, yoksa bir "piç" in yükünü çekmek istemediğinden mi, bilinmez, Norma Jeane'i götürmek istemiyordu.

Norma Jeane o günlerde 16 yaşındaydı, yetişkin olmadığı için yetimhanenin kasvetli odalarına dönmek zorundaydı. Tabii bir alternatifi daha vardı: Yetimhaneye örnek istemiyorsa tek care karşı komşularının oğlu James'ten gelen evlilik teklifini kabul etmesi idi.

Yıl 1942'ydi.

BİR YILDIZ DOĞUYOR

Norma Jeane ile James'in evliliği II. Dünya Savaşı'nın dehşeti ortasında gerçekleşti. Mütevazı bir hayat sürüyorlardı, her şey toplumsal normlara uygun şekilde işliyordu ama Norma Jeane beyaz perdeli rüyalar görmekten alıkoymuyordu kendini.

Savaşın sonlarına doğru James donanmada görevlendirilerek eyalet dışına çıkmak zorunda kaldı. Norma Jeane ise eşinin ailesinin yardım teklifini geri çevirerek bir işe girdi. Radioplane Mühimmat Fabrikasında çalışıyordu. Kazancı da fena değildi. Temel ihtiyaçları haricinde sık sık sinemaya gidecek kadar para geçiyordu eline ve bu sayede çocukluğundan beri hayalini kurduğu oyunculığa biraz daha yaklaştığını hissediyordu fakat esas kırılmayı yaratan olay başkaydı.

Yank dergisinde çalışan, aynı zamanda Hava Kuvvetleri Birinci Harekât Birimi'nde görevli olan David Conover isimli yazar ve belgesel fotoğrafçı, Radioplane Mühimmat Fabrikasında bir dizi propaganda fotoğrafı çekmekle görevlendirilmişti. David fabrikayı gezerken Norma Jeane'i fark etti ve ondan fabrikanın yüzü olmasını istedi. Norma Jeane için bu, bulunmaz fırsattı.

Fabrikanın çeşitli yerlerinde pek çok fotoğraf çekildi. Her şey bir rüya gibiydi, ta ki günler sonra dergiyi eline alana kadar. Norma Jeane kendini dergide görünce hayallerine yeniden sarıldı. Maaşından artırp onca zorluğa rağmen oyunculuk ve şan eğitimi almaya başladı.

Günler bu şekilde hırs ve azim dolu geçenken James askerden döndü. Hasret perdesi yavaş yavaş kalktıkça sorunlar ortaya çıkmaya başladı. James kıskanç ve gelenekçi bir erkekti. Eşinden de buna uygun davranmasını, kursları bırakmasını istedi ama Norma Jeane başkalarının yaptığı bir

hayatı değil kendi hayatını yaşamak istediği için James'in karşısına geçti ve ayrılmak istediğini söyledi.

Norma Jeane tek odalı küçük bir eve taşınır çok sıkı bir program hazırladı kendine: Her sabah erkenden kalkıp spor yapıyor, beslenme düzenine dikkat ediyor, akabinde fabrika mesaisini bitirip akşam kurslara, güzellik merkezlerine ve yeni elbiseler için alışverişe gidiyordu. Yani kendini yeniden yaratıyordu.

The Blue Book Mankenlik Ajansı'nın sahibi Emmeline Snively, Norma Jeane'i erkek fark edenlerden biriydi Emmeline iyi bir avcıydı. Norma Jeane'i kapakta görünce, asistanına bu kıızı bulup getirmesini söyledi ve çok geçmeden Norma Jeane çok heyecanlı bir hâlde ajanstan içeri girdi.

Emmeline, ajansa bağlı mankenlerin çeşitli organizasyonlarda saati beş dolardan görev aldıklarını söyledi. Norma Jeane iyi bir maden olsa da hamdı. Emmeline onu bir dizi eğitime sokmaya karar verdi. İyi yürüme, poz verme, diyet gibi çeşitli basamaklardan oluşan bu kursun ücreti de onun alacağı paradan kesilecekti. Norma Jeane o sıralar fabrikadan haftalık 20 dolar kazanıyordu. Bu teklifi kabul etmekten başka şans yoktu. Kendini geliştirdiği karşılığını daha çok alacağını biliyordu.

İlerleyen haftalarda *Peek* dergisi başta olmak üzere pek çok dergide görünmeye, pek çok organizasyonda dikkat çekmeye başladı. Programına da sıkı bir disiplinle uyduğu için küçük adımlarla da olsa başarıya doğru yürüyordu. Gönlünde dergi sayfaları değil beyaz perdeler vardı ama bu da bir başlangıçtı.

Bu fikrini Emmeline'le paylaştığı sırada aldığı bir telefon kapağını aralayıverdi. Arayan Ben Lyon'du. 20th Century Fox'un yöneticilerinden biri.

Ben'in teklifi açıktı: Çalışsa da çalışmasa da haftalık 75 dolar alacak, gelen tepkilere göre de sözleşmesi yenilenecekti. Norma Jeane bu teklifi seve seve kabul etti. Böylece hem riske girmeyecek hem de fabrikadan ayrılabilcekti.

Ben, çekilen katalog fotoğraflarından fazlasıyla memnundu ancak bir sorun vardı: İsmi. Bu isimle olmazdı. Yaptıkları toplantıda isim meselesini de gündeme getiren Ben, Norma Jeane'in kendisine Marilyn Miller'ı hatırlattığını söyledi. Marilyn pekâlâ güzel bir isim olabilirdi. Çeşitli soyadı denemelerinin ardından Monroe'da karar kılındı. Monroe, Gladys'in kızlık soyadıydı.

Yıl 1947'ydi ve 21 yaşındaki Norma Jeane o saatten sonra Marilyn Monroe ismiyle anılmaya başlayacaktı.

HOLLYWOOD'A İLK ADIM

Çok büyük bir hevesle kollarını sıvayan Marilyn beyaz perdeye önce *Dangerous Years*, ardından da *Scudda Hoo! Scudda Hay!* filmleriyle adım attı. Roller çok küçüktü, birkaç repliği ya var ya yoktu ama öğrendiği her şeyi büyük bir özveriyle uygulaması, kendini göstermeye çabalamıştı.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

Ne var ki filmler beklediği başarıyı yakalamayınca Marilyn yokus aşağı yuvarlanmaya başladı. Sözleşmesi yenilenmeyince haftalık 75 dolardan da oldu. Kifasını, faturalarını bile ödeyemeyecek hâldeydi. Fabrikaya dönmek her zaman için bir tercihti ancak bu dönüş onun yıkımını sadece hızlandırdı. Yılmadı, geri adım atmadan yürümeye devam etti. Elbet bu sıkıntıdan kurtulmanın bir yolu vardı.

Tom Kelley'den gelen telefon bir kurtuluş olmasa da nefes alacağı bir alan yarattı. Tom bir fotoğrafçıydı ve yeni bir takvim için nü fotoğraflar çekiyordu. Marilyn çıplaklık şartı yüzünden tereddüt etse de seçme şansı olmadığını biliyordu, çok zor şartlarda yaşamaya çalışıyordu. Onu rahatlatan tek şey takvimin sadece otayollardaki benzincilere dağıtılacak olmasıydı, o kadar. Vücudunu emanet ettiği objektif ona 50 dolar kazandırmıştı. Bu da faturaları ve kirayı ödeyip biraz idare etmesine yeterdi.

İşte bu süreyi iyi kullanmak gerekiyordu. 20th Century Fox'un Yönetim Kurulu Başkanı Joseph Schenck'in evinde düzenlenen partiye bir şekilde dâhil oldu. Ortamı iyi değerlendiren önemli insanlarla temasa geçmesinin ardından Colombia Pictures'tan bir randevu koparmayı başardı.

Columbia Pictures'in yöneticisi Harry A. Romm, Marilyn'e bir şans vermeyi kabul etti ama, yine de temkinli davranmak istediği için hem düşük bütçeli hem de birkaç oyuncunun başrolde olduğu bir film yapmaya karar verdi. Başrollerini Adele Jergens, Marilyn Monroe ve Rand Brooks'un oynadığı bu filmin adı *Ladies of the Chorus*'tu.

Marilyn ilk kez başrol oynayacağı bu filmde bir de "Every Baby Needs a Da Da Daddy" adında bir şarkı söyleyip dans edecekti. Sahne tek başına onun olacağı için bu filme bütün enerjisini vermişti ama sonuç yine hüsrandı. Olmuyordu, bir türlü başaramıyordu.

Marilyn depresyonun eşiğinde içki şişelerine gömülmüşken onu daha da beter hâle sokacak bir teklif aldı: United Artist, Marx Brothers'in yeni filmi *Love Happy* için Marilyn'den neredeyse figüran olacağı bir yan rolü oynamasını istiyordu.

Marilyn başarısız da olsa başrol oynamıştı, attan inip eşeğe binmek gibiydi bu. Asla kabul etmek istemiyordu ama Hollywood'un başarılı menajerlerinden biri olan Johnny Hyde onun fikrini değiştirdi. Ona, birinci sınıf bir filmdeki yan oyunculuğun düşük bütçeli bir filmin başrolünden daha iyi olduğunu anlatmaya başladı.

Bu fikir Marilyn'e de cazip geldiğinden, United Artist'in teklifini kabul edip filmde oynadı. Çok başarılı olan bu filmdeki kısa rolüne rağmen iyi eleştiriler alan Marilyn'in keyfi yerindeydi hem başarılı olduğu hem de yıllar sonra kalbini birine açtığı için.

Johnny ve Marilyn'in aşkı etrafa mutluluk saçsa da aralarında büyük bir engel vardı: Johnny evliydi ve çocukları vardı. Ancak, yine de birbirlerinden kopamadılar. Johnny, Marilyn'in kariyerindeki en önemli filmlere aracılık ederken onun 20th Century Fox'la yeniden masaya oturmasına da yardımcı oldu. Tabii bu sefer yapılan sözleşmede haftalık 75 dolar değil 750 dolar yazıyordu.

Daha sonra farklı yapım şirketleriyle de olsa birinci sınıf yönetmen ve oyuncularla bir dizi filmde boy göstermeye başladı: *A Ticket To Tomahawk*, *The Asphalt Jungle*, *Right Cross*, *The Fireball*, *All About Eve*... İrili ufaklı rollerde de oynasa adından iyiden iyiye söz ettiriyordu ve oynadığı filmlerin çeşitli törenlerde ödülle boğulması da cabasıydı.

Her şey yolundayken gelen bir telefon bütün düzeni altüst etmeye yetti. Johnny aniden kalp krizi geçirip ölmüştü.

Marilyn'in yükselen kariyerine rağmen ruhsal durumunun yavaş bir biçimde çöküşü burada başladı. Johnny'nin ailesi cenazeye katılmasına bile izin vermemeye içki ve uyuşturucu tüketimini iyice artıran Marilyn, yaşadığı acıyla başa çıkamadığını anlayınca, bir gece bir sürü hap içerek intihar girişiminde bulundu.

Oyuncu koçu Natasha onu derhâl hastaneye kaldırdı ve Marilyn son anda kurtarıldı. Bedeni kurtarılan bu genç yıldızın ruhuysa acı çekmeye devam ediyordu. Acıyla baş etmenin yöntemi olarak da elinin altında bulundurduğu sakinleştirici haplar, barbitüratlar vardı. İlerleyen günlerde barbitüratlara amfetaminler de eklenmeye başladı.

Marilyn acıyla baş etmek için işine sarılmıştı, mükemmeliyetçi hâliyle sette herkese kan kusturuyordu. Öyle ki bazen yönetmenin onayladığı sahnelerin bile yeniden çekilmesi

“İnsanlar bana bakarken sanki bana değil de bir aynaya bakıyorlardı. Onlar beni değil, kendi müstehcen düşüncelerinin suretini görüyorlardı. Sonra da müstehcen olanın ben olduğumu söyleyerek kendilerini temize çıkarıyorlardı.”

için baskı yapıyor, makyajını sürekli yeniliyor ve bu gibi olayların toplamında da çekim takviminin aksamasına sebep oluyordu.

Özellikle de başrol oynadığı birinci sınıf bir filmin, *Niagara* filminin setindeki takıntılı hâli mükemmeliyetçilikle açıklanamayacak ölçüdeydi. Çok stres yaşıyor, sürekli yatıştırıcı ve uyarıcı kullanıyor, buna rağmen setteki herkesin benzer bir gerilimle çalışmasına sebep oluyordu.

Yaşanan tüm aksiliklere rağmen *Niagara* müthiş sükse yaparak fazlasıyla büyük bir hasılat sağladı. Marilyn'in yüzü yavaş yavaş yeniden gülmeye başladığı sıralarda bu kez yeni bir erkek girdi hayatına. Emekli beyzbol yıldızı Joe Dimaggio, Marilyn'in üç yıldır boş olan kalbine usulca sokuldu.

KESKİN İNİŞLER, KESKİN ÇIKIŞLAR

Tam huzuru yeniden bulduğunu düşünüyordu ki *Niagara*'nın şöhreti ayağına dolandı. *Playboy* dergisi, Marilyn'in yıllar önce bir takvim için verdiği çıplak pozları kapaga taşıdı. Hâliyle Hollywood iyice çalkalanmaya başladı. Özellikle de 20th Century Fox ailesi püskürüyordu. Bunca yatırım yaptığı yıldızının paramparça edilerek elinden alınmasına ve bütün emeklerin boşa gitmesine çok öfkeliydi.

Herkes cenazesini kaldırmak için toplanmışken Marilyn kameraların karşısına geçti ve o fotoğrafları neden çekirmek zorunda kaldığını, yaşadığı yoksulluğu anlattı. Bunu kimse beklemiyordu. Cesaretiyle bütün algıyı tersine çeviren Marilyn Hollywood'daki kadın gücünün, direnişinin sembolü hâline gelerek birden herkese ilham kaynağı oldu.

Gettence Prefer Blondes, *How To Marry A Millionaire* gibi filmler de bu popülerliğin üstüne gelince çok büyük hasılat yarattı ancak sözleşmeye göre Marilyn haftalık 750 dolar gibi komik bir ücret almaya devam ediyordu. Hollywood Marilyn'i her yönüyle sömürmeye devam ederken o, tek teselliyi Joe'dan alıyordu.

Marilyn ile Joe arasındaki bu birliktelik 1954'te bir evlilikle sonuçlanınca bütün magazin basını objektiflerini onlara çevirdi. Marilyn bu ilgiden her ne kadar hoşnut olsa da Joe çok rahatsızdı. Bu nedenle balayı için gözlerden uzak bir yere, Japonya'ya gitme kararı aldılar. Ne var ki orada da huzur bulamayacakları açıktı.

ABD ordusu, Vietnam'daki askerler için organize ettiği bir dizi moral eğlencesine Marilyn'i de dâhil etme kararı aldı. Joe bu teklifin ciddi olmadığını düşünürken, Marilyn balayının ortasında kalkıp Vietnam'a gitti. İkilinin ilişkisini derinden etkileyen bu olay bir dizi tartışmaya sebep olsa da aralarını düzeltip beraberliklerine devam ettiler.

Bu yıllarda benzer rollerde oynamaktan sıkılan Marilyn, "seksi-aptaal sarışın" imajından çok bunaldığından farklı karakterlere hayat vermek istiyordu. Hatta kendini geliştirmek için Actor Studios'a katılıp büyük usta Lee Strasberg'le ve Arthur Miller'la çalışmaya başladı.

Kariyer odaklı yaşadığı tatminsizlik kişisel travmalarıyla birleşiyor, bu da bir sürü içkiye, ilaca ve strese sebep oluyordu. Marilyn oyunculuk derslerinin yanında çeşitli psikiyatrlarla da bu süreçte görüşmeye başladı. Ancak her seans onu daha da yıpratıyordu. Kaçtığı, unutmaya çabaladığı çocukluk yılları yeniden ve yeniden hortlayınca adres yine sakinleştiriciler oluyordu.

Joe ve Marilyn'in tartışmaları da bu süreçte hepten arttı. Hatta kötü bir tartışmanın ardından Marilyn eşyalarını toplayıp gitti. *The Seven Year Itch*'in çekimleri de bunun için gayet iyi bir bahaneydi.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Sete çıktıklarında Marilyn bütün enerjisini karakterine vermiş olsa da meşhur izgara sahnesinde yaşananlar her şeyi değiştirmeye yetecek güçteydi. Sahne halka açık bir yerde çekiliyordu ve etrafta yüzlerce insan birikmişti. Üzerine binlerce vortluk ışık yansıtılan Marilyn özellikle iki iç çamaşır giymişti. Sahne şöyleydi: İkili sohbet ederek yürüyecek ve aşağıdan metro geçtiğinde mazgaldan yükselen rüzgârla Marilyn'in beyaz eteği uçacaktı. Joe sürpriz yapıp, barışmak için geldiğinde bu sahnenin çekimiyle karşılaştı.

Yönetmen Billy Wilder sahnenin içine sinmesi için çok tekrar alıyordu. Böylece Marilyn'in eteği pek çok defa açılıyor ve etraftakiler ona sürekli sarkıntılık ediyordu. Joe sinirden deliye dönmüştü. O gece setten sonra otel odasına gittiklerinde Marilyn'i feci şekilde dövmeye başladı. Bağırışlar diğer odalardan bile duyuluyordu. Ertesi sabah makyözü morlukları kapatmak için çok uğraşsa da Marilyn'in ruhudaki yaralar hepten açıldı. O gecenin sonra boşanmaya karar verdi.

BÜYÜK KAPATILMA

Marilyn'in hayatındaki bir sonraki erkek, ünlü oyun yazarı Arthur Miller'di. Miller onun aklına ve duygularına hitap ettiğinden Marilyn onda farklı bir huzur buluyordu. Onunla beraber yeni ve farklı yazarlarla tanışıyor ve okuduklarını, yapmak istediği filmlerde nasıl kullanacağı konusunda uzun uzadıya düşünüyor.

Bu süreçte bir dizi filmde rol olsa da 20th Century Fox'un sözleşme gereği ödediği komik rakama isyan edip sonunda kendi yapım şirketini, Marilyn Monroe Productions'ı kurdu. Yapımcısı olduğu ilk film *The Prince And The Showgirl*'di.

Bu filmin her ayrıntısıyla ilgilenmeye başlayan Marilyn anksiyete krizi geçiriyor, sürekli ilaç kullanıyor ve dikkatini bir türlü toplayamıyordu. Bunun doğal bir sonucu olarak da istenen başarıyı yakalayamadı ve depresyonuyla baş edemediği için derin bir buhrana sürüklendi.

United Artist'in teklifini de bu yüzden hiç düşünmeden kabul etti. Rol aldığı yeni filmi *Some Like It Hot*, Marilyn'in kariyerindeki en hasılatlı film olarak tarihe geçti ve ona Altın Küre Ödülü'nü kazandırdı.

Marilyn'in kariyeri keskin iniş çıkışlarla doluydu, ne var ki esas maharet bu keskin süreçleri yönetebilmekte. Hollywood'daki oyuncu mezarları bunun en net göstergisiydi.

Some Like It Hot'ın başarısının da bir bedeli vardı tabii. Yönetmen Billy Wilder'in, topuklu ayakkabıyla koşma sahnesini birçok defa tekrar ettirmesi Marilyn'in varlığından haberdar olmadığı bebeginin düşmesine sebep oldu.

İşte bu büyük bir yıkımdı. Öyle ki *The Misfits*'in ardından Arthur'la ayrıldı. Bu ayrılış, Dep Kılıbı'nı

süreçten fazlasıyla ypranmış şekilde çıkan Marilyn, çareyi psikiyatri Marien Chris'te buldu. Yaptıkları görüşmelerden sonra Marilyn'in intihar etmesinden korkan Marien'sa verebileceği en kötü kararı verdi ve Marilyn'i detoks merkezi adı altında Payne Whitney Psikiyatri Kliniği'ne yatırdı. Diğer bir deyişle Marilyn'in çocukluğundan beri korktuğu, ailesinden miras kalan "deliliğini" tasdikleyerek ünlü yıldızın bütün kontrol mekanizmalarını birer birer parçaladı.

Hâl böyle olunca klinikte kapatıldığı odada ortalığı birbirine katan, sandalyeyle camı kırıp çıkmaya çalışan Marilyn'in sesini sadece eski eşi Joe duydu. Joe tabiri caizse hastaneyi basarak Marilyn'i oradan çıkardı.

SONA DOĞRU

1961'de Los Angeles'a taşınan Marilyn ruhen ve bedenlen tükünmüş durumdaydı. Evini, eşini, psikiyatırını değiştirmiş olsa da barbitüratları, metamfetaminleri, içki içme alışkanlığını değiştiremiyordu.

Something's Got The Give filminde başrol oynaması teklif edildiğinde önce tereddüt etse de kendisine esas güç veren şeyin beyaz perde olduğuna inandığı için teklifi kabul etti. İlaçlarla ayakta durabiliyordu, aksi gibi aynı ilaçlar onu hâlsiz ve hareketsiz kılıyordu. Böylece yaşadığı bir dizi hastalık neticesinde set sürekli erteleniyor ve yapım şirketi sürekli zarara giriyordu.

Yine hastalık sebebiyle ertelenen bir set sonrasında, J. F. Kennedy'nin doğum gününe katılıp "Happy Birthday Mr. President" şarkısını söyleyince yapımcı da yönetmen de deliye döndü. Bir de buna Kennedy'yle çıkan aşk dedikoduları eklenince iş hepten tuhaf bir hâl aldı.

Setin sürekli ertelenmesiyle yaşanan maddi zarar karşılanamaz duruma gelince Marilyn 8 Haziran 1962'de projeden kovuldu. Başına ilk defa gelen bu durum onu hepten yalnızlaştırdı, ilaçların arasına itince Marilyn sona yaklaştığını hissetmeye başladı.

Psikiyatri Dr. Greenson başından beri Marilyn'in ilaç kullanımını kontrol altına almasına yardımcı olmaya çalışsa da başarılı olamıyordu. Nitekim ölüm raporunda "kazara intihar" yazmasına sebep olan şey de ilaç kullanımıydı. Vücudu o kadar alışkındı ki sakinleştiriciler yetmiyordu, o da daha çok alıyordu, daha çok...

5 Ağustos 1962, saat 03.30'da yardımcısı Murry'nin endişelenmesi üzerine apar topar gelen Dr. Greenson kilitli kapıyı açamayıp, pencereden odasına girdiğinde Marilyn'i yatağında dünyaya çoktan veda etmiş şekilde buldu. Etrafta bir sürü boş ilaç kutusu ve içki şişesi vardı.

Gayrimeşru bir çocuk olarak doğmasına, hayatın kötü yüzüyle erken yaşlarda tanışmasına rağmen tüm dünyaca sevilen Marilyn Monroe'nun o eşsiz gülümseme-

HOŞÇA KAL NORMA JEANE

Adını, yüzünü, sesini, trajik hayatını bütün dünyanın bildiği Marilyn Monroe, gerçek adıyla Norma Jeane Mortenson, arkasında silinmeyecek bir iz bırakarak Hollywood'un altın çağından, gazetelerin dedikodu sayfalarından ve milyonlarca insanın hayatından geçti. Karşı konulmaz seksapeli, kendini görüntüsünün ötesinde bir oyuncu olarak kabul ettirme çabası, ilişkileri ve ayrılıklarıyla yıllar boyunca konuşuldu, konuşulmaya devam ediyor.

Hayatın akışına tanıklık eden şarkılar, Monroe'nun bu dünyadan geçişine de tanıklık etti. Blondie solisti Debbie Harry, "Platinum Blonde" şarkısında "Platin sarışın olmak istiyorum," derken ondan bahsediyordu. The Beatles'in *Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band* albümünün kapağında yüzü, Metallica'nın "The Memory Remains"inde *The Misfits* filminden replikleri vardı. The Kinks'ten Tori Amos'a, Madonna'dan Lady Gaga'ya birçok sanatçı, Monroe'nun adını şarkılarında andı. 70'lerden günümüze uzanan beş şarkıyla Marilyn Monroe'nun müzik dünyasındaki yansımalarına bakıyoruz.

Elton John - Candle in the Wind (1973)

Benim gibi 90'larda çocuk olanlar, "Candle in the Wind"i Diana'nın cenazesinde milyonları ağlatan şarkı olarak tanısa da Elton John'un bu klasığı aslında Marilyn Monroe için yazılmıştı. Sanatçının birçok şarkısının sözlerinde imzası bulunan Bernie Taupin, "Hoşça kal Norma Jeane, seni hiç tanımasam da" derken Monroe'nun zamanın eskitemediği etkisinden bahsediyordu. Gıpta edilen, arzulanan, ilahlaştırılan bir Hollywood yıldızı olmanın bedelini yalnızlık ve acıyla ödeyen Monroe'nun ölümünün bile tabloid basını tarafından sömürüldüğünü "Gazetelerin söylediği tek şey, Marilyn'in çıplak bulunduğu," cümlesiyle anlatan şarkı dünyanın her yerinde, farklı kültür ve sosyal çevrelerden insanları etkilemeyi başaran popüler kültür ikonunun hem kırılgan hem güçlü duruşunu yansıtıyordu.

Monroe'nun ölümünden 10 yıl sonra yazılan şarkı, Elton John'un başyapıtı sayılan *Goodbye Yellow Brick Road* albümünde yer alıyor. Taupin, kırılganlığı ifade eden "candle in the wind" deyiminin Janis Joplin için kullanıldığını duyduğunda bu sözleri bir şarkıya aktarmak istemiş ve Marilyn Monroe aracılığıyla ün, gençlik ve ölümü nasıl romantize ettiğimizi ortaya koymuş.

punk rock grubu The Misfits, adını Monroe'nun 1961 tarihli son filminden alıyor. Grubun kurucu üyelerinden Glenn Danzig, 1981'de yayımladığı solo single'ı "Who Killed Marilyn'de yıldızın cinayete kurban gittiği fikrini işliyor ve soruyor: "Sence aşırı doz muydu? Kennedyler olamaz mıydı? Yoksa LAPD (Los Angeles Polis Teşkilatı) mıydı?"

5 Ağustos 1962'de aşırı doz barbitürat kullanımı nedeniyle hayatını kaybeden ve intihar ettiği düşünülen Monroe'nun öldürülmüş olabileceği 60'lardan bu yana çeşitli komplo teorileriyle gündeme geldi. ABD Başsavcısı Robert F. Kennedy ile ilişkisi olduğu için FBI ya da CIA'nin hedefinde olduğu, İşçi Sendikası Başkanı Jimmy Hoffa ve mafya babası Sam Giancana tarafından öldürüldüğü, Robert F. Kennedy tarafından öldürülmesine de bağlılıkları ve kritik durumda olan ruh sağlığının onu intihara sürüklemek için kullanıldığı, hepsi kanıtlanmamış iddialar arasında.

Def Leppard - Photograph (1983)

Marilyn Monroe'ya duyulan arzu ve ona asla ulaşamayacak olmanın verdiği ızdırıp, Def Leppard'ın yayımlandığından bu yana her konserde kapanış şarkısı olan "Photograph'ta vücut buluyor. Grubun solisti Joe Elliott'ın Monroe'ya hayranlığının bir ifadesi olan parça "Bak bu rock 'n' roll soytarısına ne yaptın!" diyor, "Her rüyamda yüzünü görüyorum / Her sayfada, her dergide / Öyle vahşi ve özgür, benden öyle uzak / Tek istediğim sensin, tüm fantezim... / Fotoğrafını istemiyorum / Fotoğrafına ihtiyacım yok / Sahip olduğum tek şey bir fotoğraf / Ama bu kadarı yetmiyor."

Şarkının videosunda Def Leppard ve Marilyn Monroe'yu canlandıran bir oyuncunun performansları birbirinin içine geçiyor.

Nicki Minaj - Marilyn Monroe (2012)

Nicki Minaj'ın hip hop köklerini popla beslediği ikinci albümü *Pink Friday: Roman Reloaded* da bulunan "Marilyn Monroe" single olarak yayımlanmasa da albümün öne çıkan şarkıları arasında. Minaj, birçok yerde Monroe'ya atfedilen ama aslında ona ait olmayan "Bencil, sabırsız ve biraz da güvenilmezim. Hatalar yapıyorum, ele avuca sığmıyorum ve bazen baş edilmesi zor biriyim. Ama en kötü hâlimle baş edemiyorsan en iyi hâlimi hak etmiyorsun demektir," sözünden ilham alıyor ve kendini bu bakımdan Monroe'ya benzetiyor, "Sanki her güzel şey parçalanıyor. Doğrusunu bulana kadar her şeyi mahvediyoruz. Sonunda ruhumu kaybetmek istemiyorum. Marilyn Monroe da böyle mi hissediyordu?"

Yeri gelmişken Monroe'ya atfedilen "Bir kadına doğru ayakkabıları verirsiniz dünyayı fethedebilir," ve "Kusur güzelliştir, delilik ise deha ve gülünç olmak, sıkıcı olmaktan daha iyidir," gibi sözlerin de kendisine ait olduğuna dair bir kanıt yok.

Lana Del Rey - National Anthem (2012)

50'ler ve 60'ların Amerikan popüler kültüründen ilham alan Lana Del Rey'in şarkılarında Marilyn Monroe'ya atf olmaması mümkün mü? Tıpkı Norma Jeane Mortenson'ın Marilyn Monroe olarak yeniden doğması gibi Elizabeth Grant de 2012'de çıkardığı *Born to Die* albümüyle kendini Lana Del Rey olarak baştan yarattı.

Paranın satın alabildiği görkemli hayatlara duyulan arzu ve o hayatların getirdiği aşırılık içinde gerçek ve sahte arasındaki çizginin bulanıklaşmasından bahseden "National Anthem'in videosunda Del Rey, Marilyn Monroe'nun tarihi "Happy Birthday Mr. President" şarkısını söylüyor. Videonun başında yer alan, 19 Mayıs 1962'de John F. Kennedy'nin 45. doğum günü için düzenlenen törenin canlandırıldığı bölüm ve devamında Başkan'ın yerinde rapçi ve oyuncu ASAP Rocky var. Kendini yaşadığı dönemden çok geçmişin estetiğiyle ifade eden Lana Del Rey, Marilyn Monroe ve Elizabeth Taylor gibi ikonlarla arasında özel bir ilişki olduğunu söylüyor.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

*The Kinks'ten Tori Amos'a,
Madonna'dan
Lad y Gaga'ya
birçok sanatçı,
Monroe'nun adını
şarkılarında andı.*

BAZILARI SICAK SEVER

Sinema tarihi, film den filme uyarlanan (tekrar çevrilen) eserlerin de tarihidir. Sinemanın keşfedilmesi ve para getiren bir ticari organizasyon olduğunun anlaşılmasıyla sinema endüstrisi seyirci tarafından tutulan, çok izlenen, başarısı dilden dile dolaşan filmleri bir kenara not eder. Günlü geldiğinde, tekrar çevirim için koşullar oluştuğunda yeni bir kuşak, yeni bir seyirci kitlesi meydana çıktığında zamanının bu çok konuşulan işleri o dönemin starlarıyla yeniden piyasaya sürülür. Bu filmlerin kodları, trükleri, şakaları, neredeyse mizansenleri bile bellidir. Ekibin başında durması için -artık- yönetmen den ziyade bir teknisyene ihtiyaç vardır. Hedef nettir. İlk ticari başarı elde etmiştir, ikincisi de bunu yapmak zorundadır. Çoğu zaman da hedefe ulaşılır.

Daha risksiz bir üretim biçimidir bu. Konulara kıran girdiği, yeni hikâyeler olmadığı için değil üç aşağı beş yukarı elde edilecek gelir belli olduğu, hasılat hesapları evelden düşünüldüğü için bu filmler yapılır. Kolanın formülü belliyken aynı tadı veren yeni bir içecek icat etmeye gerek yoktur!

Yeniden çevirim meselesinin hem yerel hem de evrensel bir karşılığı vardır. ABD'de çekilen bir film Türkiye'de yeniden çevrimi yapılırken Türkiye'de çekilen bir filmin ABD'de yeniden çevrildiği olmamıştır. En bilinen örneklerden biri ABD'li D. W. Griffith'in 1915 yılında yönetmenliğini üstlendiği *Bir Ulusun Doğuşu* filminin 1932 yılında Muhsin Ertuğrul, 1966 yılında ise Ertem Eğilmez rejisiyle *Bir Millet Uyuyor* ismiyle yeniden çevrimidir. Diğer yandan Türkiye sınırlarına mahsus yerli yeniden çevrimler de vardır. Memduh Ün 1958 yılında o dönemin starları Muhterem Nur ve Fikret Hakan'ı bir araya getirip *Üç Arkadaş* filmini yönetmiş, aynı filmi bu kez yeni starlar Kadir İnanır ve Hülya Koçyiğit ile birlikte 1971 yılında yine çevirmiştir.

Yeniden çevirim filmleri arasında öyle bir örnek var ki sinemanın akıbetini değiştirdi deneceye yanış olmaz. İlk olarak 1935 yılında Fransa'da *Aşk Tantanası* adıyla çekilen film 1951 yılında yönetmen Kurt Hoffmann tarafından Almanya'da yeniden çevrildi. Ancak aynı hikâyenin en özgün çevrimi yönetmen Billy Wilder tarafından 1959 yılında ABD'de yapılır. *Bazıları Sıcak Sever* ismini taşıyan filmin başrollerinde Marilyn Monroe, Tony Curtis ve Jack Lemmon oynar. 2000 yılında Amerikan Film Endüstrisi tarafından "Tüm Zamanların En İyi Amerikan Komedi Filmi" seçilen film 1929 ekonomik buhranı sırasında bir mafya cinayetine tanık olan iki müzisyenin hikâyesini konu alır. Cinayete tanık oldukları için mafya tarafından ortadan kaldırılması gereken, tehdit olarak görülen Joe (Tony Curtis) ve Jerry (Jack Lemmon)

şehri terk etmek ve bir süreliğine ortadan kaybolmak zorundadır. Bunun için kılık değiştirmek ve çulsuz oldukları için de iş bulmak zorunda kalan ikili, Florida'ya müzik yapmak için giden bir kadın müzisyen grubuna -kadınmış gibi- katılır. Başta zorlansalar da aynı grupta ukulele çalan ve Florida'da zengin bir adam bulup, evlenmeyi düşleyen Sugar Kane (Marilyn Monroe) ile tanışınca hemen ortama uyum sağlarlar. İlk iki aynı anda Sugar'a aşık olur. Kostümüne, kadın kıyafeti içinde olmasına aldırmayıp ona serenat yapan Joe, Jerry'ye baskın çıkar. Florida'ya gittiklerinde kendine zengin bir adam süsü vererek Sugar'ı tavlamaya çalışan Joe film sonunda asıl kimliğini ilan eder. Fakat Sugar, milyoner olan adama değil kendisine aşık olduğunu söyleyerek Joe'nun kollarına atılır. Jerry ise kadın kıyafetleri içinde olduğu için peşine takılan bir milyoner adamdan kurtulmaya çalışır. Onunla nişanlanır, neredeyse evlenmek üzeredir. En sonunda sinirlenip, peruğunu çıkardığında milyonerden duyduğu yanıt "Boş ver, kimse mükellem değildir." olur.

ABD'nin II. Dünya Savaşı sonrası muhafazakârlaştığı, Sovyetler Birliği'ni yani komünizmi tehdit olarak gördüğü böylesi bir dönemde erkek karakterlerin kadın kılığına girerek sinemada temsil edilmesi belirli çevreleri rahatsız etse de film çok ses getirir, altı dalda Oscar'a aday olur ve tüm dünyada vizyona girer. Kariyerinin bittiği düşünülen Marilyn Monroe bu filmle Altın Küre En İyi Kadın Oyuncu Ödülü'nü kazanır ve oyunculuğunu ispatlar. 20. yüzyılın seks ikonu olarak görülse de iyi bir oyuncu olduğunu da dosta düşmana ilan eder. Tanınıp bilinmesine rağmen bu filmle birlikte başarılı bir çıkış sağlar, şöhreti diyardan diyara ulaşır.

Kariyerindeki en iyi rolünü oynayan Marilyn bu film sırasında da kendiyi mücadele hâlindeydi. Madde bağımlılığı, alkol sorunu ve depresyon ilaçlarıyla yaşamını sürdüren ünlü yıldız, yönetmen Billy Wilder'i çoğu zaman cileden çıkarır. Sete geç gelmesi, sette olduğu bazı zamanlarda da odasından çıkıp çekim yapmak istememesi ve bazı diyalogları eliye yakın tekrarlar ancak düzgün bir şekilde söylemesi hoşnutsuzluklara sebep olur. Sonradan anlaşıldığına göre çekimler sırasında hamile olan Marilyn Monroe'nun filmde görüldüğü ilk sahnede, tren istasyonundaki yürüyüş sırasında düşük yaptığı söylenir. Bu sahne, yönetmen Billy Wilder'in istediği gibi olsun diye defalarca tekrar edilir. Zira Monroe'nun filmdeki ilk karesidir ve yönetmen bu sahnede seyircinin Monroe'ya tutulmasını ister. Ancak Monroe toplu ayakakabılarıyla düzgün yürüyemez. Yönetmen Wilder ise defalarca tekrar ettirir. Marilyn bu sahnede mi düşük yaptı, bilinmez fakat set bittikten sonra çocuğunu kaybettiğini öğrenir. Çok değil kısa bir süre sonra ise hayatını kaybeder.

Milly Adım

Her zaman olduğu gibi çok sevilen bu filmin tekrar çevirimi Türkiye'de de yapılır. Yönetmen Hulki Saner, ilk olarak 1964 yılında *Fıstık Gibi Maşallah* ismiyle Türkân Şoray, Sadri Alışık ve İzzet Günay gibi oyuncularla filmin aynısını çeker. Yine Hulki Saner 1970 yılında bu kez Feri Cansel, Sadri Alışık ve Yusuf Sezgin'le birlikte aynı filmi *Fıstık Gibi* adıyla bir daha çeker. 1975 yılında yönetmen Temel Gürsu, başrollerinde Perihan Savaş, Ali Poyrazoğlu ve Bülent Kayabaş'ın oynadığı ve *Çapkın Kızlar* ismini verdiği filmde yine bir yeniden çevirim yapar. Bu bereketli filmin son yeniden çevirimi ise başrollerinde Sarp Apak, Gürgen Öz ve Tuba Ünsal'ın oynadığı *Plajda* filmi olur. Murat Şeker'in yönetmenliğini üstlendiği 2007 yapımı film, aradan yarım asır geçmesine rağmen aynı hikâyeye sadık kalınarak çekilmiş bir yeniden çevirim filmidir.

Kendi de bir tekrar filmi olan *Bazıları Sıcak Sever*'i öncesinden ve sonrasında ayırarak, rejisindeki ve oyuncularındaki inanılmaz yetenek ve samimiyettir. Bugün Marilyn Monroe denildiğinde aklı gelen ilk filmlerden biridir bu. Onu dünya çapında şöhrete ulaştıran, yalnızca güzel ve seksi bir kadın değil aynı zamanda bir oyuncu olduğunu da kanıtlayan film *Bazıları Sıcak Sever* ve ölümünün üzerinden onlarca yıl geçmiş olmasına rağmen Marilyn'in hâlâ yaşadığının en büyük kanıtıdır.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

İnceleme

15

"Ne kadar beklediğin değil
kimi beklediğin önemli."

Bazıları Sıcak Sever

KAYITSIZ ZAMAN, ÖLÜMSÜZ MARILYN

"Bir ticari nesne, bir iş dalı olarak Marilyn Monroe asla ölmeyecek." Trajik ölümünün ardındaki gizeme odaklanan bir belgeselde" böyle deniyor Marilyn için. Ölümünün üstünden neredeyse 60 yıl geçmiş bir oyuncuya kafe duvarlarından sandalye döşemelerine, defterlerden bardak altlıklarına bugün hâlâ her yerde rastlamak oldukça sıra dışı bir şey. 1926 yılında doğan Marilyn Monroe, mensubu olduğu "sessiz kuşak"tan Z kuşağına her yaştan, her cinsiyetten insanın adıyla tanıyabildiği nadir yıldızlardan biri. Benzeri yok bile denebilir.

Bu, ölümsüzlük demek kuşkusuz. Isırılı, koparıla, çiğnene, tükürüle yok edilemeyen cinsten, tuhaf bir ölümsüzlük. Dünya Marilyn'i çok sevdi. Dünya, çocukluğundan başlayarak Marilyn'i arsız bir iştahla "yedi" ve bitiremedi. Onu kuşaklar boyu arzu nesnesi kılan benzersiz güzelliğinin bunda payı büyük elbette. Ama burada güzelliğinden cinsellikten de çok fazlası var. Yoksa sırf kendi kuşağından en az beş kadın oyuncu bu orta boylu, narin yapıla ama balık etli, göz alıcı olduğu kadar da "kusurlu" güzelden daha kalıcı olurdu. Marilyn'i ölümsüz kılan ondaki erişilebilirlik ve uzaklık, kırılabilirlik ve güç, çocukluk ve kadınsılık, ışık saçan öz güven ve giderilemez güvensizlik, teslimiyet ve ele avuca sığmazlık, neşe ve melankoli dengesi idi. En yoğun anlarında bize ölümlü olduğumuzu hatırlatan hayatın o tezatlar yumağı, kahrolası, vazgeçilmez çelişkisi: Çok uzak, en yakın.

Bir bütün olarak "yıldızların yapıldığı nesneden"di Marilyn ama parça parça herkese herkesi hatırlatabiliyordu. Marilyn'i Marilyn yapan şeylerden biri de hayat boyu gösterdiği tüm çabaya, mükemmeliyetçiliğine, çalışkanlığına rağmen asla tamamlanamayan bir "puzzle"ı andıran parçalı, eksik varlığıdır. Kolaylıkla anlaşılma yanılsaması yaratan derin bir anlaşılamsamışlık... Kennedylerle skandal ilişkisinin ardından 36 yaşında yatağında ölü bulunduktan sonra morgda çıplak bir hâldeyken fotoğraflarının çekildiği iddia edilir. Dirisi de ölüsü de her santimine kadar biliyordu. Yine de ne bugün, hâlâ intihar mı, cinayet mi olduğu tartışılan ölümü tam olarak aydınlatılabildi ne de o savunmasız beden ve ruh çıplaklığı onu daha anlaşılabilir, ulaşılabilir kıldı.

Marilyn'in imgesi ölüme her düştüğünde hiç gitmediğimiz, fazlasıyla turistik herhangi bir yer türünden hisler uyandırır: Hiç tanımadan onu avucumuzun içi gibi bildiğimize inanır ve sonsuz yanılırız. Marilyn herkesindir ve onun hakikatine sahip olamaz hiç kimse.

Hakkındaki pek çok biyografinin yanı sıra kendi notlarından da anladığımız kadarıyla parlak bir neşeyle ruhu mengine tutan bir acı ve yalnızlık duygusu arasında savruldu, durdu. Çocukluğundan beri arayan, acı çeken daha iyinin, hakikatin peşinde bir ruhlu söhret, para

parlıtaya rağmen kısacık hayatının hiçbir döneminde günümüzün ortalama bir yıldızı kadar bile duygusal bir konfora, huzura sahip olamadı. Korumucu ailelerle büyümüş gayrimişru bir çocuk olarak hep bir yuva kurmak istedi. Daima şefkat, anılanma ve aşkı bir arada aradı, üç evliliği de gide rek artan oranlarda hayal kırıklığıyla sonuçlandı.

"Aptal sarışın" imajına tezat biçimde çok yüksek IQ'ya sahip olduğu bilinen, çocukluğundan beri okumaya, yazmaya ilgi duyan, entelektüel kapasitesi yüksek bir kadın olarak Marilyn zeki ve entelektüel erkeklere ilgi duydu. Yazar Arthur Miller'la büyük aşkının yarattığı hayal kırıklığı belki de en ağırıydı: tam da onu çok iyi anlayabilecek bir adama benzediği için. Bu yılın ilginç kadın hikâyelerinden *Promising Young Woman* filminde (*Yetenekli Genç Kadın*, Emerald Fennell) dengeli gibi belki: "Beyefendiler en kötüsüdür." İnsanı en çok kıran; gardlarını indirdiği, anlaşılabilirliğini, olduğu gibi kabul edilebileceğini düşündüğü yerde ona hayat kadar hoyrat davranılmasıdır çünkü. Sıradan görünmeyendeki sıradanlık, her şeyin bilgisine sahip görünen erkekten kışkırdan daha klişeye düşebilme, "erk'in olanaklarına gönlü indirme kapasitesi... 16 yaşındayken evlendiği, alabildiğine sıradan James Dougherty'den de şöretinin parlıtısına on ay tahammül edebilse de arkadaş olarak hayatında kalan ünlü beybolcu Joe DiMaggio'dan da daha büyük acı vermiş olmalı çok iyi başlayan bu evlilik.

Özel hayatına dair bu bilgiler, Marilyn'in dünyanın en iyi tanıtıldığı yüzü olan "sarışın seks ikonu"na bir de "aşk kadını"nı ekliyor. Elbette Marilyn sırf bu da değil, "bu kadar" değil...

Annesiz büyürken, güzel ve tatlı bir çocuk olarak kaldığı her yerde ilgi, şefkat görse de tacizlere uğradığı biliniyor. Çocukluğundaki kekemeliğinin de bu travmalardan kaynaklandığı iddia ediliyor. Kocaman bir gülüşün içindeki kırılabilirlik, kadınsılığa dâhil çocukluk hegemonik erkeklikçe inşa edilen kolektif imgelemde daima seksi bulunmuş. Marilyn'in pek duyulmayan bir ses tonuyla çok yavaş, onu iyice çocuk-kadınlaştıran konuşma tarzının bir seksilik arayışından değil uzun yıllar cebelleştirdiği kekemelik tedavisinden kaynaklandığı söyleniyor. Çocukluk travmalarının sonuçlarıyla başa çıkma mücadelesinin bile çocuksu bir ses tonuyla seksapeline katkısı Marilyn imgesini çözümlemekte bize bir anahtar sunuyor.

Marilyn sinema endüstrisinin ona kodladığı "aptal sarışın" rolünden kolaylıkla sıyrılabilirliğini gösteren film seçimleri yaptı, hep oyunculuğunu geliştirmeye çalıştı. Dünyaca tanınmış bir aktrisken bile makyajsız, sıradan giysiler içinde, kendini olabildiğince gizleyerek oyunculuk derslerine katıldı. Giderek yoğunlaşan, sayısız psikoterapi seansı aldı, psikoterapeute büyük bir ilgi duydu. Hep kendini

“Marilyn'i Marilyn yapan şeylerden biri de hayat boyu gösterdiği tüm çabaya, mükemmeliyetçiliğine, çalışkanlığına rağmen asla tamamlanamayan bir "puzzle"ı andıran parçalı, eksik varlıktır.”

geliştirmeye çalışan, denizin dibinde kum arar gibi kendi ruhunun derinliklerine dalmaktan çekinmeyen, ilerici bir insandı.

Dünya kadınlara her şeyden önce öztür dilemeyi öğretir, bir kadının hayatı kendisinde "fazla" olan her şey için dilediği sayısız gizli öztürle geçer. Güzelliği fazlaca övülen bir kadın o güzelliğten ibaret olmadığını anlatmaya çalışır, durur. Zekâsıyla öne çıkan kadın "kadınısı" yanlarını da sergilemek istediğinde sağlı sollu iğnelemelere, yargılayıcı bakışlara hedef olabilir kolaylıkla. Tüm bunların içinde kimseye bir şey kanıtlamakla uğraşmadan, öncelikle kendine ve kendi içindeki çocuğa verdiği sözlerle sadık kalarak büyümek çok zordur, çok...

Daima spotlar altında geçen bir yaşamda her hareketinin izlendiği, gözleendiği bilgisiyle ister istemez hep görün-
düğünden fazlası olduğunu kanıtlaması gerekse de Marilyn'in esas dertinin kendini öncelikle kendine begendirmek olduğunu düşünüyorum. *Ulysses* okurken verdiği poz, bir "poz"dan ibaret değil. İyi bir kitaplığa sahip olmasını yazar eşine ya da entelektüel arkadaşlarına borçlu olduğunu gösteren hiçbir şey yok. Aksine hayatı boyunca aldığı notlar, yazdığı şiirler narsisistik olmaktan ziyade içten, sanatsal, derin bir yaradılışın ipuçlarını veriyor:

"İnsanın kendini fazlasıyla iyi tanıması ya da öyle sanması hiç eğlenceli değil. Herkesin kendisini ileri götürecekle ve yıkımları atlmasına yarayacak kadar kibre ihtiyacı var."²

17 yaşındayken daktiloyla yazdığı upuzun bir nottan bu parça, çok bilinen sözlerinden daha fazla etkiledi beni. Marilyn daima kendisiyle yüzleşmeye çalışan, kendine özgü yöntemlerle de olsa hakikatin peşinde olan bir ruhtu ve göstermek değil içten bir tevazuyla sahipti.

"Sadece parçalarımız dokunacak başkalarının parçalarına – insanın kendi gerçeği bu yalnızca – insanın kendi gerçeği. Sadece başkasının bildiği, kabullendiği parçayı paylaşabiliyoruz. Dolayısıyla insan çoğunlukla yalnız bu açıkça doğamızda olduğuna göre belki en fazla, yaşamışımız bir başkasının yalnızlığını arayıp bulabilir."

Sonraki yıllarda yazdığı çok sayıda, tarih atılmamış şiirden bir parça bu da. Yazdıklarında sıklıkla kendini yalnız hissettiğinden dem vurmakla birlikte insanlara, özel-

likle kalabalık gruplarla yoğun ilişkilerde kendini savunmasız hissettiğini de belirtiyor. İkili ilişkiye daha çok değer veren bir yanı var ki bu, en az güven sorunları kadar "small talk"ı sığmayan derinlik ve hakikatin peşinde olduğunun göstergesi.

"Dünyada zulme uğrayan herkes için yoğun duyularım var."

"İstikrarlı sevgi ve bakım eksikliği... Sonucu dünyaya karşı güvensizlik ve korku. Tüm bunların bana tek faydası oldu, çocukların, hasta ve güçsüzlerin temel ihtiyaçlarını öğrendim."

Ölümünden kısa bir süre önce, 1962'de yazdığı düşünülen, bir röportaja yazılı cevaplar mahiyetindeki bu notlar yaralı çocukluğunun izlerini narsisistik bir kırılganlık ve doymak bilmez bir ilgi açığından çok öteye, başkalarıyla, zulme uğrayanlarla yoğun bir empatiye dönüştürmeyi başarmış, olgun bir ruhu gösteriyor.

"Bence Marilyn onunla yeni tanışan insanlar üzerinde neredeyse ezici, kahredici bir etki bırakıyor. Sadece güzel olduğu için değil aynı zamanda hudutsuz bir yaşam gücü ve inanılmaz bir masumiyet yaydığı için. Aynısını Afrika'daki yerli hizmetkarlarımdan bana getirdiği aslan yavrusunda görmüştüm. Onu yanımda tutmadım çünkü bunun yanlış olacağını hissettim. Ama yaydığı fethedilemez gücün ve tatlılığın verdiği bunalıtcı hissi asla unutamam. Afrika'nın tüm vahşi doğası bana gözlerini dikmiş, muazzam bir muziplikle bakıyordu."

Ölümünden üç yıl önce, bir öğle yemeğinde onunla tanışan Danimarkalı yazar Karen Blixen (Isak Dinesen) Monroe'ya dair gözlemlerini bu çarpıcı cümlelerle dile getirmiş.

Neşesi de melankolisi de tutkusu da korkuları da çok sahibi bu özgün ruhu çok erken yaşta yitirdi dünya. Yaşaydı kaygıları daha iyi başa çıkabilir, çok güzel ürünler ortaya koyabilir, izleme şansına hiç sahip olamayacağımız, çok iyi performanslarını sergileyebilirdi, inanıyorum. Ama yaşadığı kadarıyla da dünyanın hoyrat belleğinde şefkat, kırılganlık, fethedilemez doğallık, masumiyet ve zekâ dolu altın bir iz bıraktı; kahve kupaları ve bardak altlıklarından bir gün silinecek olsa bile bildiğimiz dünyanın kalbinden silinmesi imkânsız, çok güçlü bir iz...

¹"Marilyn Monroe Declassified" belgeseli, Paul Davids, 2016.

²"Marilyn Monroe, Notlar. Yayına Hazırlayanlar: Stanley Buchtal ve Bernard Comment. Çev. Beril Tüccarbaşoğlu Oğul, Artemis Yayınları, İstanbul, 2014. (Yazıdaki tüm alıntılar bu kitaptandır.)

AH O UÇUŞAN ETEK

Sanmıyorum ki "Ben Marilyn Monroe'yu tanı mıy orum!" diy en bir olsun. Bugün doğ an bir ne bile biraz aklı erdiğ inde sorsak "Tanı yorum tabii ki!" diyecektir. En azından muhakkak o fotoğrafı, etekleri uç uş an Marilyn'i bilecektir.

Gelmiş geçmiş ikonik isimlerden birisi hiç şüphesiz ki Marilyn Monroe. En az 35 filmde yer almış. Hayatına veya Kennedy'ye "Happy Birthday" şarkısını söylemesine girmiyorum bile. 36 gibi aşırı genç bir yaşta hayata veda etmiş olsa da ardında 100 yıl yaşamış bir insan gibi unutulmayacak, sayısız an ve anı bıraktı.

Peki ya "Marilyn Monroe" dediğimde aklınızda ilk canlanan görsel ne oluyor? Tabii ki hem sevimli hem seksi bir şekilde güldüğü, metro mazgallarından gelen rüzgârla uç uş an beyaz elbisesini kapamaya çalıştığı o kare.

Peki nedir bu karenin hikâyesi?

Öncelikle bu karenin 1955 yılında yayımlanan *The Seven Year Itch* filminde yer aldığını söylemeden geçmeyeyim. İzleyenler muhakkak vardır ama izlemeyenlerin de sağda solda, İstiklal Caddesi'ndeki bir pasajda kâh plakaya kâh postere basılmış şekilde gördüğü bu kareyi öğrenmek isteyenlerini düşünüyorum ve filmi izlemelerini öneriyorum. Tabii, film üzerinden geçen 66 yılın ardından çok demode gelebilir ama öte yandan genellikle evde geçen şu günler için nostalji işte.

New York'ta 52. ve 53. Caddeler arasındaki Lexington Meydanı'nda çekilen bu sahnenin filmin yönetmeni Billy Wilder için de unutulmaz olduğu aşıkâr. Filmin içinde sadece bir "an" olsa da bu sahnenin arkasında büyük bir hikâye yatıyor. Öncelikle bu sahne tam 14 seferde çekilebiliyor ve yaklaşık 3 saatlik bir kayıt alınıyor. Bu 3 saat içinden de filmdeki o 2 dakikalık sahne çıkarılmaya çalışılıyor. Bu çekim esnasında Lexington Meydanı'nda toplanan haberciler her defasında fotoğraf çekiyor ve o sırada orada bulunan insanlar da asla sessiz duramıyor. Eh, eteğin her açılışında "Oooo..." diyenleri duyar gibiyim... Sonuç? Bunca emeğe rağmen bu çekimler seslerden ötürü kullanılmıyor ve bu sahneler daha sonra California'daki Fox stüdyolarında çekilebiliyor, filmde de o çekim kullanılıyor.

Nereden Çıktı Bu Elbise?

Filmdeki o meşhur sahne kadar elbise de konuşuldu tabii. Peki bu sade ama bir o kadar da etkileyici elbisenin arkasında kim var? William Travailla. Kendisi birçok film, dizi ve tiyatro oyununun kostümlerini tasarlamış olsa da tanınan biri hâline gelmesinin asıl sebebi Marilyn Monroe'nun seçtiği filmde birden kostüm tasarlamış olması. Bera-
ber çalışmaya bir başlanırlar. Bu elbise

herkes gibi yaratıcısı Travailla'nın da hayatında bir dönüm noktası oluyor. Marilyn Monroe'nun 1962'deki ölümünden sonra bu elbiseyi -aslında Marilyn için yaptığı diğer elbise-leri de- saklamaya başlıyor, ta ki 1990'da hayatını kaybedene kadar. Tam bu noktada hikâyeye bir başka ünlü isim Debbie Reynolds dâhil oluyor. Kıyafetler Travailla'nın is arkadaşısı Bill Sarris tarafından tekrar gün yüzüne çıkarılınca Reynolds 200 dolar karşılığında bu elbiseyi satın alıyor ve "Hollywood Elbiseleri" koleksiyonuna dâhil ediyor. Tabii o bembeyaz elbise yıllardır kapalı kalmış olmasından ötürü artık ekruya döntüyor. Eh, dile kolay 30 koca sene... 2011 yılında ise Reynolds bütün koleksiyonunu açık arttırma ile satmaya karar veriyor. 1 ya da 2 milyon dolara satılması beklenen bu elbise 5,6 milyon dolar gibi rekor bir fiyata alıcı buluyor.

Unutulmayan ve Unutturulmayan

Bu sahneye daha sonra o kadar çok gönderme yapıyor, o kadar çok oyuncu ve model beyaz elbisesi ile metro mazgalında poz veriyor ki asla unutulamıyor. Tabii ki hiçbir bir Marilyn Monroe olamıyor ama olsun.

Mesela 2011 yılında yayınlanan *The Smurfs (Şiriner)* filminde Sumurfette yani bizim bildiğimiz adıyla Şirine tam olarak bu sahneyi canlandırıyor. Bir ayakkabı markasının reklam filminde ünlü tenisçi Anna Kournikova da yine aynı sahneyi kısmen canlandırıyor. Elbisesi beyaz yerine buz mavisi ve kokteyl elbisesi yerine daha spor bir elbise ama olsun. Etek uçuşuyor mu? Uçuşuyor. 1993 yılında, çocukluğundan itibaren Marilyn Monroe'ya benzemek isteyen oyuncu Anna Nicole Smith de yine beyaz elbise, sarı saçlar ve filmdekine çok benzer bir makyaj ile aynı pozunu veriyor. Bu arada enteresandır ki Anna Nicole Smith, Marilyn Monroe ile aynı yaşlarda ve aynı şekilde hayata veda ediyor.

Peki Neden Bu Kadar Popüler?

Bir numaralı sebep bu sahneyi hayata geçiren kişinin o dönemin en sevilen, en popüler ve bunun yanında en arzulanan kadını Marilyn Monroe olması. Elbisenin çekiciliği de bir diğer konu tabii. Bunlara ek olarak çekimin bir kısmının New York'un meşhur meydanlarından birinde geçmesi ve o dönem Amerika'daki filmlerde iç çamaşırı göstermenin yasak olmasına rağmen (Zaten filmde böyle bir şey gösterilmiyor.) çekilen fotoğraflara bu durumun yansımaları da dikkatleri çekiyor. Ve film bu sahnesiyle bir anda büyük bir patlama yaşıyor.

Ardından yazılacak ve okunacak birçok hikâye ve anı bırakıyor Marilyn Monroe ama aklı gelen ilk şey her zaman *The Seven Year Itch*teki oğ luyor.

Nazlı Başaran, Şiir

KARA GÖZLÜ KIRMIZI YILAN I TANIŞIRDI RUHLARIMIZ BİNBİR SURETTE

kör bir böcek han duvarlarını yalıyordu
kurumuş zeytin ağaçları ile dolu tarlaların hisirtisinde
Anamı ve babamı yutan bu kuru toprak
iki tutam kopuk saçımla kapanıyordu.
Pörsümüş memelerinden kan akıyordu oluk oluk bu dağ-
ların

Ah, bir evin yolunu bulsam!

Bulsam belki derim

Saat kaçtır bu memlekette

Yapraklar neden tersine uçar?

Dilim tersine döner,

İçime içime konuşurum.

Kara gözlü kırmızı bir yılan öylece durur ovanın ortasında
parıltısı içimdeki korkuları gıcırdatır

"Sakin!" der

"Sakin buradan kimseye bahsetme."

Kırılgan bir hat üstünde,

İki kızgın dağ keçisi

Ortasına yuvarlanmış sere serpe bacalarım

Ah, bir yürüyebilsem!

Yürüyebilsem belki koşarım.

Bıraksalar beni

Şu kuru toprağı kazarım.

Kara gözlü kırmızı yılan

Kuru zeytin dalları üstünde.

Sırtımda beyaz çarşaf izi,

Ensemde tedirgin bir nefesle

Bilincime vuruluyor zemheri mühür.

Kara gözlü kırmızı yılan

Bin eli var sırtında,

Bin dilde konuşan dili

"Evinin yolunu kaybetmiş gibisin," der

Benim evim nerede?

"Saat dördü geçiyor."

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

EAVAN

BİR TARİHİN YÜKLERİ

I

Bir nedenim var hatırlamak için
o akşamın mevsim dışı sıcaklığını.

Elmalarda havanın nemi.
Lavanta kadar kuru çınar yaprakları.

II

Geçmişten konuşmayacağız dedik:
Olanlardan. (Tarih dedikimiz.)
Ne olabileceğinden. (Korku dedikimiz.)

III

Sonra bir harita getirdin tavan arasından
öyle bir katlanmıştı ki açıldı
bir anda ellerinde
biraz keten hissi. Biraz da kâğıt.

Bunlar sulak alanlardı. Bu, sahil di.
Bu, bizim ülkemizdi. Şimdiden
genişliyordu ipince, uzun, kırmızı çizgiler
anne babalarımızın batıya gittiği yollara doğru

az önce kaçırdıkları tabelaları arayarak.

IV

Girmiştim şehrin yukarısında bir tarlaya
on dört yaşındayken daha.

Sevişmeden önce, bir yere yerleşmeden önce,
büyümeden önce böyleydi:

Pas her yerdeydi, ikinci bir deri
demirin her tarafını kaplayan.
Uzaklar bu kadar iddialı değildi.
Hendeklerdeki araba parçaları ve tekerlekler
burada başlayıp burada bitecek yolculuğun
bir hata olduğunu söyler gibiydi.

Bu havada, nemli mavilerden olma.
Bir kez bile hareket etmemiş ineklerden.

V

Fırtına koptuğunda yağmurun altındaydılar.
Sıcaklık dindi. Arabanın üstünde tıptırlar.

Saydılar parmaklarıyla dakikaları gök gürültüsünden sonra.
Beklediler tazelenmiş, serin havada
ilk yıldırım darbesini –
öldürmezse onları –

gösterecekti tam da nerede olduklarını.

BOLAND

Çeviren: Gonca Özmen

BOLAND HAKKINDA

İrlanda'nın önemli şairlerinden Eavan Boland, 24 Eylül 1944'te Dublin'de doğdu. Babası bir diplomat, annesi ise dışavurumcu bir ressamdı. Boland, altı yaşındayken ailesiyle birlikte Londra'ya taşındı. Daha sonra eğitimi için Dublin'e döndü ve lisans derecesini aldı. Trinity College'dan 1966'da mezun oldu. Aynı zamanda Londra ve New York'ta eğitim gördü. Amerikan Sanat ve Bilim Akademisi üyesi olan Boland Trinity College, University College ve Bowdoin College'da öğretmenlik yaptı. Boland, yaratıcı yazma programını yönettiği Stanford Üniversitesinde İngilizce profesö-rüydü. *Irish Times*'ta düzenli yazdı. Eşi Kevin Casey ile California'da yaşadı ve 27 Nisan 2020'de öldü.

Yazmaya erken yaşlarda başlayan Boland, ilk kitabı *23 Şiir*'i (1962) yayımladığında 18 yaşındaydı. İlk şiirlerinden itibaren kişisel deneyimlerinden -kadın, eş ve anne oluştan- hareketle toplumsal konu ve izleklere yöneldi. İrlanda tarihi, kültürü ve edebiyatında kadınların rolünü ele aldı. Kişisel olanın politik olduğu vurgusu görülür yapıtlarında. Kadını "ikinci cins" olarak toplumsal ve kültürel yaşantıdan dışlayan, ona belirli kalıplar içinde varoluş tanıyan, ülkeyi İngiliz sömürgecilikinden kurtaran devrimci harekette kadınların rolünü görmezden gelen erkek egemen kültürün söylemine, Katolik kilisesinin kadınlar üzerindeki baskısına karşı çıkan kadınların özgün sesi oldu. Şiirleriyle feminist bilincin oluşmasına katkı sağladı.

İrlandalı kimliğiyle ataerkil bir toplumda kadın oluşu ve sömürgeci bir düzende göçmen oluşu tarihsel bütünlüğü içinde ele aldı. Şiirlerinde tarihi ve mitolojiyi yeniden yorumlayan Boland miras alınan mitleri ve geleneksel, toplumsal cinsiyet rollerini yepyeni bakış açılarıyla yeniden yazdı. Gündelik yaşamı, sıradan olayları, İrlanda'nın tarihini, halkının yaşadığı açlığı, yoksulluğu, şiddeti ve acıları dillendirdi. Eavan Boland, şiirlerinde ele aldığı konular ve kullandığı sert diliyle İrlanda şiir geleneğine meydan okudu.

Çok sayıda ödül alan Eavan Boland, son şiir kitabı *Tarihçiler* ile de Costabook 2020 Şiir Ödülü'nü kazandı. Çevrilen bu şiiri, şairin 2001'de yayımlanan *Aşk Şiirlerine Karşı* adlı kitabından. Bu kitap aynı yıl *New York Times*'ta Yılın Önemli Kitabı olarak gösterildi. Boland, şiir kitaplarının yanı sıra, 2012 PEN Ödülü'nü kazanan *İki Harıtayla Bir Yolculuk: Kadın Şair Olmak ve Nesne Dersleri: Zamanımızda Kadının ve Şairin Hayatı* adlı deneme kitaplarının da yazarıdır. *Her Savaşın Sonra* (2004) adlı, Alman kadın şairlerin şiirlerinden oluşan bir antoloji de yayımladı. Bazı şiir kitapları: *Savaş Atı* (1975), *Kendi İmgesinde* (1980), *Tarihin Dışında* (1990), *Şiddet Zamanında* (1994), *Kayıp Ülke* (1998), *Aile İçi Şiddet* (2007), *Ülkesiz Bir Kadın* (2014), *Bir Şairin Dublin'i* (2016)

HAYALET ŞEHİR

Gözümü on iki kişilik bir odanın köşesinde açıyorum. Çaprazındaki ranzanın üst katında yatan kızın sarı saçları yerde duran sırt çantasına doğru uzanıyor. Odaya yeni gelenler, yerleşenler, erken kalkıp şehri gezme heyecanında olanlar, yorgun düşüp derin uyuyanlarla tam bir gezgin habitatının içerisindeyim. Bu ortamın havasını içime çekerek özgür ruhumla birlikte kendimi dışarı atıyorum.

Sokağın köşesinde gördüğüm bir dükkânda bir şeyler atıştırmaya karar veriyorum. Şanslıyım ki ülkede herkes hafif bir Rus aksanıyla da olsa İngilizce konuşabiliyor. Bunu önemini Güney Amerika'da çok iyi anlamış biri olarak, gülümseyerek siparişimi veriyorum. Kahve ve kruvasan eşliğinde bugün gezmek istediğim yerlerin rotasını çıkarıyorum. Havaalanından aldığım, katlanmış şehir haritasını çıkararak gideceğim yerleri tek tek işaretliyorum. Basılı haritadan aldığım keyfi hiçbir teknoloji vermiyor bana. Tabii, şehirde kaybolduğumda kendimi teknolojinin kucağına atmaktan da kaçınmıyorum. Kahvemın son yudumunu içtikten sonra kendimi bir metro istasyonuna atıyorum. Yürüyen merdivenlerden inerken, elimdeki şehir rehberine bakıp buranın dünyanın en derin metro istasyonu olduğunu okuyorum. İstasyonun içinde yürürken duvarlara işlenmiş mozaikler dikkatimi çekiyor. Etrafımda koşutan, işlerine yetişmeye çalışan insanlara inat ağır adımlarla ve zamanı yavaşlatarak ilerliyorum. Acaba buradan geçen kaç kişi etrafımı benim kadar incelemiştir diye düşünüyorum. Günlük hayatın bizi içine çektiği koşuşturmacaya inat, gezdiğim ve yaşadığım şehirde körleşmemeye söz verdiğim o gün aklıma geliyor, nerede olursam olayım, anın içinde yaşamaya karar verdiğim o gün.

Yerin 105 metre derinliğinde, yaklaşan Sovyetlerden kalma metronun gürültüsüyle irkiliyorum. Metro sallana sallana ilerlerken Kiev'in en eski yerleşimi olan Andrevski Yokuşu'na gitmeye karar veriyorum. Trafiğe kapalı olan bu bulvarda sakin bir yürüyüşle çevredeki tabloları, antika eşyaları, hediye dükkânlarını inceleyerek Aziz Andreas Kilisesi'ne ulaşıyorum. Tüm bu yürüyüş bana Paris, Montmartre'i hatırlatıyor. Kilise'nin solundaki yürüyüş yolunu takip ederek şehrin en büyük parklarından birine varıyorum.

Goethe, Kiev için: "İçinde parklar olan şehirler gördüm ama parkın içinde şehri ilk kez görüyorum," demiş. Ne demek istediğini çok iyi anlıyorum. Şehrin parklarla ve yeşille donatılmasında

var. Doğa aşığı biri olarak şehirlerle bütünleşmiş parkları çok seviyorum. Özellikle yerel parkları. İçerisinde satranc oynayan yaşlıların, güvercin kovalayan çocukların olduğu parkları... Genelde böyle bir park bulduğumda, bir banka saatlerce oturarak insanları izleyebilirim. Bugün de tüm vaktimi bu kocaman parkta gecenin geç saatlerine dek geçirmeyi planlıyorum.

Birkaç gün şehri gezdikten sonra hayalet kent olan Çernobil'e doğru yola çıkıyorum. Kiev'e 132 kilometre uzaklıkta olan bu bölgeye -patlamadan sonra devlet kontrolüne geçmiş olmasından dolayı- giriş-çıkışlar denetimli yapılıyor. Bu bölgeye bireysel olarak gidemeyeceğimi bildiğim için küçük bir tur şirketinden aldığım biletle hayalet şehre doğru giden minibüsün içerisinde buluyorum kendimi.

Yöredeki nehirin ismini alan Pripyat kentine, dönemin en büyük nükleer santrali yapılmak üzere 1970'lerde Çernobil Nükleer Santrali inşa edilmiş ve kent, bölgeye göç eden insanlar için kendi kendine yetebilen bir "Sovyet Ütopyası" olarak tasarlanmıştı, ta ki Çernobil Nükleer Santralinde, dördüncü reaktörde çıkan patlamaya kadar. İşte o gün burada yaşayan binlerce insan her şeyini bırakıp bu kentten çıkarıldı. Şimdi ise tüm terk edilmişliği ile bu hayalet kentin içerisindeyim. Eski okulları, alışveriş merkezlerini, hastaneleri gezdikten sonra yıkık dökük bir evin içine giriyorum. Tozlu bir piyanonun üstündeki küçük bir oyuncakı görüyorum. Fotoğraflar, kıyafetler, eşyalar, anılar, her şey gittikleri günkü gibi karşında duruyor. Her şey otuz dört yıl önce bırakıldığı gibi. Bu manzara derin bir acı hissettiriyor yüreğimde. Kuf tutmuş okul sıraları, çürümüş şırıngalarla kaplı hastaneleri ve doğanın bir sarmaşık gibi sardığı binaları ile ıssız bir şehrin ortasındayım. Bu deneyim "Bir gün insanlık yok olsa aramızda nasıl bir dünya bırakırız?" sorusuna da cevabı oluyor benim için.

Sovyetlerden kalma bir trende Lviv şehrine giderken hâlâ Çernobil'de yaşadığım hüznü kalbimde hissediyorum. Sallana sallana, trenin arka kompartımanına giderek bir kahve alıyorum ve doğanın içindeki yolculuğuma lezzet katıyorum. Saatler sonra kendimi gotik ve barok mimarilerin hâkim olduğu eski bir kent olan Lviv'in merkezinde buluyorum. Küçük sokakları, sokak müzisyenleri, yerel mimarisi ile capcanlı bir şehirdeyim. Mekan değiştirmenin verdiği keyifli duyguyu yaşıyorum.

Arnavut kaldırımlı sokakta ilerlerken elimdeki

bir apartmanın kapısından girdikten sonra sallantılı merdivenlerden çıkıp evin içine giriyorum. Eve yerleştikten sonra, hemen pencerenin yanına geçip tarihi Opera Binası'na karşı bir kahve içiyorum. Yorgunluğuma aldurmayıp şehrin tarihine yolculuk yapıyorum. Lviv, geçmişte önemli bir ticaret merkezi olmasından dolayı çok kültürlü ve kozmopolit bir yapıya sahip. Polonya, Avusturya, Macaristan ve Ermeni kültürünün izleri şehrin mimarisine ve hayat tarzına yansımış. Bir tablo izler gibi eski kent meydanında dolaşırken, durup butik bir dükkanda vişne likörümü yudumluyorum.

Ötümdeki birkaç günü birbirinden çeşitli müzeleri gezmekle geçiriyorum. Şehrin uygun fiyatlı olması yaptığım geziye de çeşitlilik katıyor. Girdiğim her kahvecinin, her restoranın mimarisine hayranlıkla bakıyorum. Aynı zamanda Lviv sokakları bana Kadıköy'ü hatırlatıyor. İki yıllık uzun bir seyahatten dönmüş olmama rağmen gezgin ruhumun bir yere yerleşmemekte hâlâ inat ettiği şu günlerde bu his bana iyi geliyor. Bir yere yerleşsem de ruhumun hep gezgin kalacağını yıllar önce anlamama rağmen yeni bir adım atmanın verdiği korku ve heyecanı hissediyorum bedenimde. Yine de şunu tekrarlıyorum içimden: Gezin olmak benim için bir uyanış ve yıllar önce başladığım bu uyanış hikâyesi hiçbir zaman bitmeyecek. Nice yollar, nice insanlarla her gittiğim yerde, her bulunduğum ortamda bu hikâye çoğalıyor.

Gezgin olmak benim için bir uyanış ve yıllar önce başladığım bu uyanış hikâyesi hiçbir zaman bitmeyecek.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

YAĞMURLA GELEN

“Bir damla, bir damla, bir damla daha derken göl olup gidiyor biriktirdiklerin.”

İstanbul'da bulutların çatılara değdiği karanlık bir sabah. Evin penceresinden görünen yolun üzerinde akıp giden yağmur sularının yere düşen yaprakları alıp götürmesine takılıyor gözlerim ve duyuyorum suyun sırlıtısını şehrin tüm gürültüsüne rağmen. Hâlbuki bir derenin sırlıtısı umuyla bakıyorum o Arnavut kaldırımından akıp giden suya. Uzaklara özlem duyuyorum. Ağacı bol, kökleri yosuna dönmüş, toprak kokusu cömert, insan sesi cimri uzaklara... Sonra gökyüzüne kaldırıyorum başımı uzunca bir süreliğine. Birbirine asla değmeden inen bu yağmur damlaları ne kadar da bizim gibi. Neden yağmurda hüzünlünir insan? Yağmur yağdığında ağlayamadıklarımızı aklımıza geliyor sanki, her damla bir içine atmışlık, bir kırgınlık. Yüreğimize çamura düşen bir yağmur tanesi. Ne huysuz bir sabah. Bu, gökyüzü rahatlar ben tıkanıyorum. Bir parça güneşe muhtaç bir hâlde baktım, kaldım kara zindan gibi çöken bulutlara. Ve yağmura rağmen cesurca uçan kuşa özendim. Şimdi o kuş bana bir şeyler anlatsın, istedim. Desin ki bana "Zorluklarındırı seni oluşturan ve zorluklarındırı yolunu açan." Sustum ve izledim onun yağmura ve karanlık bulutlara rağmen gökyüzündeki dansını. Gözyaşı eşlik etti cama düşen yağmur damlasına. Yanağımdan süzülüp çenemin ucundan usulca boynuma düşen gözyaşının serinliği ürperti içimi. Kuşun öğüdüne gelince... Kenara tıkıştırdığın kırgınlıkların gün yüzüne çıkıyor, kuşun öğüdü işe yaramıyor. Cebine doldurduğun ve üzerine fermuar çektiğin o zorlukları çözemediğini, ustaca ertelediğini anlıyorsun her yağmur damlasında. Bir damla, bir damla, bir damla daha derken, göl olup gidiyor biriktirdiklerin.

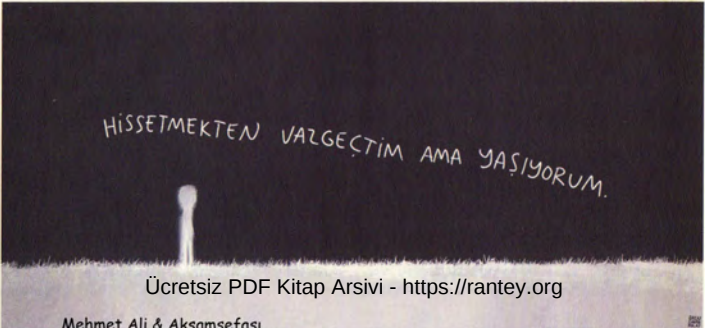
Şu duvarlar konuşsa da anlatsa kırgınlıklarını. Şu camların dili olsa da medet umduğun kuşların iz düşümüne koyduğun ellerini bir anlatsa. Ne directtik ayakta kalmaya, ne directtik güçlü olmaya, ne directtik güzel günlere tutunmaya, ne directtik kendi vaatlerimize inanmaya! Bir umut gerekli şimdi yeniden başlamaya. Bir kuşu değil belki bir keleş izlemeli "Hayat ne kadar kısa ve ne kadar değerli!" diyen. Ne garip şey kırgınlık: Damdan düşer gibi ortada, kendi tükürüğünde boğulur gibi hayret içinde, çölde bir başına açan bir çiçek gibi kederli. Kime desen, nasıl desen, neyi desen meçhul olan. Acın unutulur, kızgınlığın söner, sözün döner, yeminin bozulur ama kırgınlığın içini yer durur. Mağrur bir iç çekiş, pişman bir diyetmeyi, akamayan bir gözyaşı, bir içine atmışlıktır kırgınlığın. Söylesen anlaşılmaz, söylemesen var olmaz. Bir of desen çıkıverecekmiş gibi ama bir of desen üstüne kalacak.

İstanbul'da bulutların çatılara değdiği karanlık bir sabah. Evin penceresinden görünen yolun üzerinde akıp giden yağmur sularının yere düşen yaprakları alıp götürmesine takılıyor gözlerim ve duyuyorum suyun sırlıtısını şehrin tüm gürültüsüne rağmen. Bu anı bir yerden hatırlıyor gibiyim. Daha önce de yaşamışım gibi. Ne deniyordu adına? Bir kez daha anlıyorum ki kırık bir kalbin üzerini saracak bir merhem yok. Ne oldu damlalara rağmen uçan özgür, beyaz martıya? Şimdi boğazım düğüm düğüm, midemde bir yumruk, gökyüzünde bir karanlık, yerde çamura düşen bir yağmur tanesi. Tanıdık. Göremiyorum yüzlerini gözümün önünde kırıldıklarımın. Kalp silince hafıza da mı siliyor?

Gün geceye dönüyor. Bulutlar üstüme üstüme basıyor, yağmur taneleri çivi gibi saplıyor pencereden sarkıttığım ellerime. Bir baskın yedi yüreğim. Silkelene silkelene attı yüklerini üzerinden. Kalkanı da düştü yüklerle bir. Şimdi açık, temiz ve aydınlık. Beni umut sarıp sarmalayacak, hakikate olan tutkum ayakta tutacak, iyiliğe olan inancım güçlendirecek, kimisinde yalanlar, bende gerçekler kalacak ve zaman beni de yeniden oluştürecek. Bahçelerime yeniden çiçekler, ciğerime yeniden nefes... Zihnime bir rüzgâr escek serinleten. Kırgınlıklarım hep kalacak, yüzüme, yüreğime çarpa çarpa yeniden ve yeniden başla-

HER ŞEY NORMALE DÖNDÜ

Eren Caner Polat

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

BAHAR TEMİZLİĞİ

Günaydın!

Yüzünü yıkamak için girdiği ama buna bile üşendiği banyoda aynaya bakarken kendi kendine sordu:

"Öyle mi gerçekten?"

Aynı sabahlara uyanmaktan yorulmuştu. Her gece günlük dizi gibi yayımlanan ve her ne kadar kötü olsa da izlemekten sıkılmadığı rüyalarından birini daha görmüştü. Bir şeye alışmak için 40 gün gerek, derler. 400 gün mü geçmişti? Ayrılığın bu kadar sert vuracağını tahmin ediyordu ama konduramamıştı belki de. Kapı çaldı. Nedensiz bir umut kapladı içini.

Geri mi geldi yoksa?

Hemen yatak odasına koşup parfümünden sıktı. Altına bir eşofman geçirmeye çalışırken neredeyse düşüyordu.

Ya oysa? Bunca zaman sonra? Belki bir şeyini unutmuştur?

Kapı tekrar çaldı. O olsa anahtarıyla açmaz mıydı kapıyı? Artık anahtarı yoktu ki. Son kavgaya edişlerinde fırlatıp salonun ortasındaki cam sehpayı kırmıştı. Hâlâ bazı parçaları, kirden rengi dönmüş halının kıyısında köşesinde saklanıyordu belki. Salona doğru koştu hemen. İçeri girerse bu rezil halini, en azından bu kadarını görmemeliydi. Eliyle kirlentleri kabartmaya çalışırken masanın üzerinde duran, 3 gün önce yenmiş hazır pizzanın hafif küflü kenarları gözüne çarptı. Yine masada duran poşete döküverdi tabağıyla beraber. Ne çok severdi bu tabakları! Bir tanesini yanlışlıkla kırıp takımı bozduğu için üç gün konuşmamıştı.

Şimdi burada olsa ve sadece sussa... Ama geldi işte! Kapıda!

Poşeti mutfak dolabının içine saklayıp kapıya doğru koştu tekrar. Üstünü başını son kez düzelterip kapıyı açtı:

— Hoş geldin!

Merdivenleri silen kadının gözlerinde korkuyla karışık bir şaşkınlık ifadesi vardı. Başını öne eğerek elindeki boş kovayı adama uzattı sakince:

— Sıcak su koyarsan Mehmet... Kışın zor oluyor biliyon mu?

Alırken kovanın kendisine ne kadar benzediğini düşündü. İçi gibi.. Boş.

Ne kadar aptalım! Bir sabah öylece gelecekti yani, öyle mi!

Adam dalmıştı, öylece kovaya bakıyordu. Kadın adamı dalgınlığından kurtarmak istercesine sordu:

— Misafirin neyin varsa sonra geleyim? Alt kattakinden istedim ama faturasını ödemiş. Sıcak su yok, dedi. Bu devirde zor tabii.

Hiçbir şey söylemeden kovayı aldı. Kadının gözlerinin içine baktı birkaç saniye. Aylardır kendi kendine konuştuğu her şeyi tek tek anlatsam sana anlar mısın beni? Köpek gibi yalnızım Muzaffer abla, bir çay yap da karşılıklı dertleşelim. Sen apartmanı anlat, ben onu... Sonra sen sus, ben yine anlatayim. "Neden böyle oldu?" diye sorayım sana. Sen de "Boş ver oğlum, sana kız mı yok!" de. Ben de "Onun gibisi yok." diyeyim.

— Bir de apartman aidatını şey edecektim. Normalde 50 TL, biliyorsun. Ben 100 TL yapayım diyorum ama o dört numara yok mu o dört numara?.. Yetmişten fazla vermem, dedi. Sen ne diyon?

— Ben suyu getireyim.

— Tamam, getir. Getir ama şu meseleyi de bir konuşalım.

— O mesele çok uzun be abla. Başka zaman anlatırım.

— Neyi anlatacan? Bence 100 TL iyidir.

Belli ki başka bir şeyden bahsediyordu. Adamın duymak istedikleri o kadar başkaydı ki kadını dinlememişti bile...

— Sen ne dersin o, abla.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

MERKÜR RETROSU

İş görüşmesi için -bu haftanın dördüncü görüşmesi- girdiğim iş merkezinin asansöründe kaldım. Bir bu eksikti hayatımda: asansörde kalmak. Üçüncü katla dördüncü kat arasındaki muazzam duvara öylece bakakalmak, kapıyı yumruklamak, çığlık atıp atıp sesimi duyuramamak, yukarı da aşağı da bir gıdım oynamamak, havasızlıktan mı, yoksa kalp krizinden mi öleceğimi tam kestirememek ve Merkür Retrosu'na küfretmek. Bir bu eksikti!

Bunca yıllık çevirmen olarak ütü pazarlama işine gidiyor olmam ne harika değil mi? İş görüşmelerine gitmekten cebimde sadece yirmi lira kaldı. Her seferinde fönüydü, İstanbul kartını doldurdu, aman göz kalemim bitmişti derken para mara kalmadı. CV neyinize yetmiyordu? Bankanın bana sunduğu beş yüz liralık parayı eksilere indirmeyi başardım. Kart borcum yüzünden güneşli tehdit telefonları alıyorum "Yasal işlem başlatılacaktır. Yasal işlem başlıyor... Başladı, başlayacak..." gibi. Astrolojiye zerre inanmasam da Merkür Retrosu'na inancım tam. Çünkü tıkır tıkır çalışıyor. Ha, bir konu hariç. Neydi o kadının adı, hani sarışın olan ve televizyon kanallarına çıkan, unuttum şimdi. İşte o dedi ki "Eski sevgilileriniz geri dönebilir." Yok, neredeseeee?

"Kimse yok muuuuuuuu?" "İmdaaaaaaaaaaaaat!" İmdat kelimesini ilk kim buldu acaba? Yardıma ihtiyacı olup da "İmdat!" diye bağırmanın herhâlde. İmdat çığlığını da rahatı yerinde olanlar buldu yani. Sakin kalanlar, sakın olanlar buldu. Kapalı alanda kalma korkum yoktu ama az önce başlamış olabilir. Yaklaşık dört dakika önce. Bu kadar yeni olan bir korkuyla baş edebilmem çok zor. Keşke kapalı alanda kalma korkum olsaydı da bu konuda tecrübelemiş olsaydım. Bir belanın başına ilk kez gelmesinin en kötü yanı tam da bu işte: Kurtulmak da başına ilk kez gelecek.

Astrolojiye zerre inanmasam da Merkür Retrosu'na inancım tam. Çünkü tıkır tıkır çalışıyor.

Şu küçük kutunun içinde ölürsem eğer haber değerim olacak. Ne kadar sürer ki? Bir gün? İki gün? Nasıl bir hashtag kullanırlar arkamdan acaba? Kullanırlar mı ki? En son görüştüğüm kadını yeniden arıyorum. Meşgul. Çok çalıştın bir şirket herhâlde. Asistanın telefonu hep mi meşgul olur? En iyisi mesaj atmak. "Merhaba Elif Hanım, ben geldim ama asansörde kaldım." yazdığım anda Whatsapp çıktı. Merkür Retrosu!

Sahiden yapabileceklerim bu kadar işte: Bağırarak, çalışmayan "Yardım" tuşuna on kez basmak, kapıyı yumruklamak ve onu, bunu arayıp yardım istemek. Böyle durumlarda kim aranır? Polis mi, az sonra bayılacağım diye ambulans mı, yoksa itfaiye mi? Kim? Varsa sevgilin aranır, yoksa arkadaşın... İyi de bir aydır kimsenin telefonunu açtığım, bir kişinin fotoğrafına like basmışlığım bile yok. Depresyonda değil miyim ben? Depresyondayım. Daha ne o zaman? Annem de kalkıp Mersin'den geleceğine, telefon açarsam "Nilgünlere söyleyelim," deyip taaaaa Dudullu'daki teyzemi arayacağına ve o da "Ay, n'ap-sak ki?" diyeceğine göre yardım isteyeceğim kimse yok. Dua etmek de işe yaramaz. Bunca işin gücün arasında Allah'ın hangi meleği kalkıp bana yardım etsin, "Ebru kulumuz asansörde kalmış, bir uçuş onu çıkaralım!" desin. Beklemekten başka çarem yok.

Yere çıktım. Elif Hanım nasılsa birkaç dakikaya arar beni, "Geç kaldınız Ebru Hanım." der. Der, değil mi? Neden demesin, patronu bekletmemi ister mi? İstemez. Ya da illaki biri de bu binadan çıkıp evine gidecektir herhâlde. Bu asansörü çağırarak, gelmeyince merdivenlerden incek, merdivenlerden inerken beni fark edecek, sonra da bir ekip çağırarak, ekiple beni kurtaracak, yüzüme su tutacak, ben yakamı açıp, yerde yarı baygın yatarken "İyi misiniz?" diye soracaktır. Ben de gözlerim yarı açık bir şekilde "İyi değilim, dünya üstüme çıktı," diyeceğimdir herhâlde. Hı? Neredeseeee?

Yeniden şansımı denemek için telefonu elime aldım. Nasıl yani? Arananlar yok? Rehberim benim rehberim değil. Whatsapp mesajlarına döndüm, acayip acayip gruplar, yıllardır tek kelime yazışmadığım isimler... Retro da retroymuş ha... Nasıl olduysa oldu ve telefonum kendisini üç yıl öncesine aldı. Güncellemelerin gerisine düştüm. Aysen? Hiç hazzetmem. Zaten en son yazıştığımızda da beni bir saat bekletmişti Moda'da. Zeyno?

“Keşke kapalı alanda kalma korkum olsaydı da bu konuda tecrübelenmiş olsaydım. Bir belanın başına ilk kez gelmesinin en kötü yanı tam da bu işte: kurtulmak da başına ilk kez gelecek.”

Hayatta aranmaz. Asasam bile şimdi başlar derdini, tasesını anlatmaya... "Eeee, sen n'apıyorsun?" diyene kadar ben zaten ölürüm burada. Pınar? Berlin'e gitti. Oradan buraya zor. Aaaaaa, Leman! Severdim Leman'ı ama son sergisine gitmedim. Şimdi de "Gel, beni kurtar! Mecidiyeköy'de asansörde sıkıştım." denmez. Can... Can, kendi asansörde kalsa kapıya vurmaz. Metin? Of, Metin! Allah'ım, Metin... Allah belanı versin Metin! Metin gibi canın çıksın inşallah. Anladığınız gibi Metin benim eski sevgilim. Nasıl bir cehennem düştüm böyle!.. Mesajları okudukça içim kıyıldı, içim kıyıldıkça derdim çoğaldı, derdim çoğaldıkça derdimi unuttum. Kendimi nasıl sevesim var, anlatamam.

Beni aldattı Metin. Hem de bilmediğim bir dilde. Bildiğim bir dilde anlatsa hemen anlardım. Almancam yok. Google Translation arka çıktı bana. "Bu gece bana gelsene... Film izleriz... Yalnızım... Seni alayım mı havaalanından?" Ulan, sen beni bir kez olsun taksi durağına bırakmamışsın. Ne güzel aldatmıştı beni, nasıl şüphe gerektirmeyen bir aldatma, nasıl mis, nasıl güzel... Google Translation neredeyse bana "Yetti artık, git konuş!" yazacakken, çeviriyi yarıda bırakıp, gidip Metin'e "Bunlar ne?" diye sormuştum. O da "Sen benim telefonumu mu karıştırıyorsun?" diye bağırıp benden ayrılmıştı. Bir odada cinayet işlenmiş, bana neden tanık olduğumu soruyor. Rezillik ki rezillik.

Neyse durum böyleyken böyleydi. İşte o ayrılığın üstüne içimi yerle bir edip yazmışım da yazmışım Metin'e. En sonunda bana cevap vermiş: "Seni engelliyorum." İsrarlı küfredmişim, anlıyorum. Taciz sayılır mı? Belki. Aslında öz savunma da diyebiliriz. Ama karışığında tekme yemişim.

2018 yılına beni geri gönderen Merkür Retrosu'nun benimle alıp veremediğini düşünmeye başlamıştım ki asansör hareket etti. Trank! Bir kat daha inip durduk. Çaresiz, Metin'le yazışmalarımızın başına doğru ilerledim. Geriledim mi demeliyim? Bir hafta öncesindeki evlilik planlarımıza, iki hafta öncesindeki tatil planlarımıza, oradan birlikte okuduğumuz kitaplara, izlediğimiz filmlere, güldüğümüz şakalara, kahkahalara, gülmük emojilerine, sarılma emojilerine, öpücük emojilerine, kalp, kalp, kalplere... Retro'nun beni savurduğu diplerde açan çiçeklere selam dura dura, "Yetti be!" deyip çıktım ve "Sohbeti Sil" dedim.

Aytaç AU. Bu da kim? En son bir mesaj gelmiş: "Ebru Hanım, çeviri ihtiyacımız hep oluyor bizim. Aklınızda olsun. İyi günler dilerim." Aytaç AU? Google Translation Aldatılma Bürosu Başkanı değilse kim bu Aytaç? Hiçbir şekilde hatırlamıyorum. Öncesinde sadece iki kez yazışmışız ve bir mail göndermişim. Haaaa... Tabii ya! Korkunç bir metin çevirmiştim. Şehir planlamasıyla ilgiliydi. Canım çıkmıştı bilinmeyen kelimelerden. Ondan bile memnun kalmışlar. AU'nun anlamını bilmiyorum. Canım öyle istemiş ya da kendimce bir kod koymuşum demek.

"Merhaba Aytaç Bey... Nasılsınız? Beni hatırladınız mı? Çevirmen Ebru Taslı. Bu aralar çevirilerimi yeni bitirdim. İşiniz varsa aklınızda olsun, isterim."

Para istiyorsan zengin, iş istiyorsan iş sahibi, sevgili istiyorsan yalnız değil görüneceksin. Çevrim içi... "Merhaba Ebru Hanım, elbette hatırladım. Aslında bu kadar olur. Şehir planlamasıyla ilgili bir dosya geldi elimize, bir haftası var. Tam da size göre. Müsaitseniz arayayım?"

Retro'nun hakkını yememek gerek. Yüzüme gülmese de tebessüm etti.

"Şimdi müsait değilim ama yarım saate sizi arayacağım."

Mesajı yazdığım anda asansör yukarı çıkmaya başladı. Kapı açıldı. Beşinci katta inip, merdivenleri yürüyerek indim. Elif Hanım aradı. Acmadım. Benim retrom bitti.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

KARPUZ, PEYNİR

Bir kısmı alnının üstünden, bir kısmı kulaklarının arkasından dağılık bir ritimle hareket eden orta uzunlukta, siyaha çalan saçları, alabilmesine kahverengi gözleri, hafif öne çıkık, biçimsiz çenesi, iki üç çarpık dişi dışında neredeyse güzel dişleri, biraz toplu gerdanı ve irice gövdesiyle halam fazlasıyla sıradan bir halaydı. Onu hatırladığım en eski tarihten, babaannemin cenazesinde gördüğüm son güne kadar geçen zaman boyunca karakteristik özelliklerinden biri olan o hantal yürüyüşünden ve yürürken ayak tabanlarını yere vuruşuyla çıkardığı o derin gümbürtüden hiç ödün vermedi.

Halama dair en sevdiğim şey halamın kocası olan eniştem, enişteme dair en sevdiğim şeyse babaannemde kaldığım günlerin aşkısında balkonda onunla karpuz, peynir yiyişlerimizdi.

O zamanlar içinde yaşadığım küçük çocuk bedenimin yanında eniştem bir karıncanın kafasını kaldırıp, baktığında gövdesinin üzerindeki başını zar zor görebildiği kocaman bir fili andırırdı. Yine de onu severdim. Onu kocaman bir file benzetmeyi de severdim çünkü bütün hayvanlar gibi filleri de çok severdim ve bence eniştemin bir file benzeyebilme ihtimali dahî oldukça komik ve sevilesiydi.

Eniştem babaannemin koca koca doğradığı karpuzları çatalıyla ikiye böler ve ağzına atar, çiğnemeye başlamadan yine çatalıyla böldüğü koca bir parça peyniri ağzında kalan boşluğa ittirdikten sonra ikisini birlikte çiğner ve yutmadan önce de karpuzun çekirdeklerini bazen tabağına, çoğunlukla da babaannemin apartmanının otoparkına bakan balkonundan aşağı tükürürdü. Benim karpuz, peynir yiyişimse enişteminkinden bir hayli farklıydı: Önce tabağıma bir dilim peynir alır, tabağıma aldığım peyniri çatalımla tutup minik meyve bıçağımla eşit parçalara bölerdim. Daha sonra tabağıma her seferinde iki dilim karpuz alır, karpuzu peynir gibi peşin parçalamaz, yiyeyeceğim zamanlarda sırayla küçük parçalara bölerdim. Ağzıma alabileceğime inandığım küçüklükte karpuz parçalarını babaannemin üçgen doğradığı dilimlerden kestikten sonra varsa içlerindeki çekirdekleri bıçağımla ayıklar, karpuzu öyle yerdim. Bir lokma karpuzdan, bir lokma peynirden yerdim ki hak geçmesin.

Eniştemle karpuz, peynir yememiz bittiğinde hangimizin daha çok karpuz yediğini tespit edebilmek için tabağımda kalan çekirdeklerle bakardım. Eniştemin çekirdeklerin çoğunu balkondan aşağı tükürdüğünü bilmeme rağmen yalnızca tabağındaki çekirdekleri esas alır, koca gövdesine rağmen eniştemin benim kadar karpuz yiyemediğini düşünerek, kendimi aşkımın kazananı kabul ederek gururla yatağa girerdim.

Evdeki diğer herkesin salonda oturduğu, bizim eniştemle balkonda karpuz, peynir yediğimiz o çok güzel akşamlardan birinde çok kötü bir şey oldu: Halam, nedenini anlayamadığım büyük bir öfkeyle ve her zamanki gümbürtülü yürüyüşüyle balkona, eniştemle benim yanımıza geldi. Sol elinde tuttuğu, dörde katlanmış bir kâğıdı karpuz, peynir yiyişimizden havaya karışan bütün esenlikli duyuları balkonun dışına savurmak istencesine, sallayıp sürüyordu. Eniştem, halamın müdahalesi sonrası havada kalan iz miktarında eğlencemizi kurtarmak için ucuna koca bir parça karpuz saplı çatalını hızla sağ elinden tabağına bırakıp halamın elindeki kâğıdı kapıldığı gibi yanımdan kalktı ve sivrisinek gelmesin diye ışık yakmadan oturduğumuz balkondan babaannemin üç ayrı avizeyle aydınlanan, 'L' biçimindeki salonuna girdi. Halam ve ben balkonda yalnız kaldık. Halam ve ben balkonda o kadar uzun süre yalnız kaldık ki her geçen saniye bu durumu bozacak bir hamle yapmam daha da zorlaşıyordu ve ben bir türlü yerimden kalkıp o karanlık balkondan ve halamla yalnızlığımızdan kaçacak cesareti kendimde bulamıyordum. Ağzımda biriken tükürüğümün yoğunluğunu fark ettiğimde yutkunmak için de fazlasıyla uzun bir süre beklemiş olduğumu, bu kadar bekledikten sonra yutkunursam halamın biriken tükürük miktarı yüzünden çıkacak yutkunma sesimden rahatsız olabileceğini ve bu rahatsızlığın bana mümkün olabileceği en sert şekilde geri dönebileceğini düşündüm. Bu düşüncelerle birlikte zihnimde iki yanı da kapılarla dolu upuzun ve loş ışıklı bir koridorda koştuğumu ve ben önlerinden koştuğum kapıların hızla açıldığını, arkalarından halamın öfkeyle bana baktığını canlandırmış bulundum. Zihnimde çektiğim acı mı, yoksa ağzımda biriken tükürüğümü yutamamanın fiziksel rahatsızlığı mı beni daha çok zorluyordu, şimdi bile emin olamıyorum. Hayat, halamla o karanlık balkonda yalnız kaldığımız akşamda yazlığa gidilirken, buzdolabında unutulup iki üç ay sonra, yazlık dönüşü yine dolapta bulunan, ne olduğu görüntüsünden anlaşılamayacak kadar bozulmuş ve şekli değişmiş, korkunç ve tüylü iğrenç bir yemek artığı gibi kokuyordu. O akşamdan sonra hayatın kokusunu bu kadar net alabildiğim başka bir akşam, sabah, öğle veya kuşluk vakti sanırım hiç olmadı. Eniştemle karpuz, peynir yerken birbirimizi zar zor gördüğümüz o karanlık balkonda halamın gözleri, gözlerinin etrafındaki çizgiler, dudakları, çenesi, boynunda hızla atan damarı ve sinirli nefesi o kadar net seçiliyordu ki insanın yalnızca zihninin değil gözlerinin de ona zaman zaman oyunlar oynayabileceğini sanırım yine ilk kez o akşam fark etmiştim. Zaman durmuştu ve biz duran zamanın içinde, babaannemin küçük ve karanlık balkonda halamla hapsolmüştük. Bir yandan eniştemin veya içeridekilerden herhangi birinin

beni almak için balkona gelip gelmeyeceğini merak ediyor, bir yandan da halamın neden bu kadar korkutucu bir insan olduğunu kavramaya çalışıyordum. O zaman hayatımda tanıdığım tek hala benimkiydi ve ben yalnızca benim halamın değil diğer bütün halaların da benim halam kadar korkutucu olduğunu düşünüyordum. Arkadaşlarımdan herhangi biri halasıyla ilgili bir anı anlatmaya başladığında zihnimde iki yanı kapılarla dolu o upuzun ve loş ışıklı koridorda bu kez o arkadaşımın koştuğunu ve o, önlerinden koştukça hızla açılan kapıların ardından koca bir çift gözün aynı halamın bana baktığı gibi öfkeyle ona baktığını canlandırmaktan kendimi alamıyordum.

Tüm bunları düşünürken sokaktaki bir arabanın aniden ötmeye başlayan alarımıyla olduğum yerde sıçradım.

Yıllar sonra ilk kez halam hakkında bu kadar çok şey düşündüğüm bu pazar akşamında balkonda otururken yine önümde kalın üçgenler hâlinde doğranmış koca bir çanak karpuz ve karpuzların kalınlığına uygun kalınlıkta dilimlenmiş bir tabak peynir olması tesadüf değildi. Önümdeki tabağın sağına dayanmış biçğe kısa bir süre baktıktan sonra tabağın soluna dayanmış çatalı sağ elimle aldım. Tabaktaki karpuzdan çatalın sağ yanıyla koca bir parça koparıp karpuzu çekirdekleriyle birlikte ağızma götürdüm. Ağızda ezilen karpuzun sularının arasında hareketlerini seçtiğim iki çekirdeği bir ömürlük öfkeyle balkondan aşağı tükürürken halamdan ilk ve son kez nefret ettim ve rakımın dibinde kalan son yudumu balkonda karpuz, peynir yediğimiz o son akşamdan sonra bir daha hiç görmedim. eniştem için içtim.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

*Zaman durmuştu ve
biz duran zamanın
içinde, babaannemin
küçük ve karanlık
balkonunda halamla
hapsolmuştuk.*

"Sanatçı, insanların ihtiyacı olmayan şeyleri üreten kimsedir."

Andy Warhol

Andy Warhol / 20 Marilyn

1959 yılında Londra'da açılış yapan "İşte Yarın" başlıklı sergide Richard Hamilton'a ait, "Bu Günün Evlerini Bu Denli Farklı, Bu Denli Cazip Kılan Nedir?" başlıklı kolaj, "popüler" sözcüğünün kısaltması yani "pop" olarak tanımlandı. Bu eser sanat tarihinde yeni bir dönemin başlangıcı olarak kabul edildi.

Pop sanat terimini ise ilk kez 1958 yılında, İngiliz Eleştirmen Lawrence Alloway *Architectural Design* adlı dergisinde yazdığı "Sanatlar ve Kitle İletişimi" adlı makalesinde popüler kültür ürünlerini tanımlamak için kullandı. Alloway daha sonra bu terimin kapsamını genişletmek için güzel sanatlar alanında popüler kültür öğelerini kullanan sanatçıları da bu başlık altında tanımladı.

Sanat tarihinde bir akım ilk kez aynı anda iki farklı kıtada doğuyordu. Hem İngiltere hem de ABD'de popü-

ler sanat ve popüler kültür öğeleriyle ilgilenen ve dönemin önde gelen akımı olan soyut dışavurumculuk akımından uzaklaşmak isteyen bazı genç sanatçılar dikkatleri üzerine çekmeye başladılar. Öte yandan gerek malzeme gerek konu itibarıyla gündelik hayatın kültürel verilerini kullanan bu sanatçılar "Neo-Dada" olarak tanımlandılar. Ancak bu tanımlama, en büyük Dadaist olarak kabul edilen Marcel Duchamp'ın pek de hoşuna gitmedi.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında gelişen ekonominin etkisiyle varlığını göstermeye başlayan tüketim kültürü ve içiye sahip olan pop sanat sayesinde uluslararası sanat ortamında hızla yaygınlaştı. İnsanlar artık sadece Dünya üzerinde değil Ay'ın

Yıl artık 1960 idi. İnsanlık yeni bir çağın başlangıcındaydı. İnsanlar artık sadece Dünya üzerinde değil Ay'ın

üzerinde de yürüme hayalleri kurmaya başlamıştı. Neil Armstrong'un söylediği "Bir insan için küçük, insanlık için dev bir adım." sözü artık yeni bir çağın başladığına dair güzel bir yorumdu. Yani çağın sanatı da farklı olmalıydı.

Artık devir bilimin, teknolojinin ve "yeni"nin çağı oluyor, insanlık hemen hemen her konuda aşağı geldiği şeyleri modernize etmeye ve bu uzay çağına uydurmaya çalışıyordu. Sanatçılar da böyle bir ortamda içinde yaşadıkları çağın isteklerine cevap verebilecek yeni eserler ortaya koymak istiyorlardı. Dadaizm "gelenekçi" sanat anlayışına karşı çıkan ilk sanat akımı, pop sanat ise Dadaizm ve soyut dışavurumculuğa karşı bir tepki olarak doğmuştu.

İki farklı kıtada aynı anda doğması ise bu uzay çağında hiç şaşırtıcı değildi. Kitle iletişim araçları ve diğer etkiler pop sanata zemin hazırlamıştı. Yani pop sanatın temeli kitle iletişim araçlarının katkılarıyla atıldı.

Bu iletişim araçları sayesinde pop sanat, başka hiçbir sanat akımında görülmemiş bir ilgi toplayarak geniş kitlelere ulaşmıştır. Amerikan sanat eleştirmenlerinin tüm engellerine rağmen kısa sürede galerilerin, sanat piyasasının ve müzelerin onayını aldı. Hatta sadece ABD'de değil Avrupa'nın bir kısmında da başlıca akım hâline geldi.

Pop sanat özellikle Amerika'da etkili bir şekilde yayılmaya başlamıştı. Bunun en önemli nedeni kitle iletişim araçlarının çokluğuuydu. Televizyon, radyo, gazeteler ve dergiler pop sanatın en büyük silahı hâline gelmişti. İlk zamanlarda bu akımın adı "Yeni Gerçekçilik" ya da "Yeni Dadaizm" olarak kullanılmıştı. Bu yeni akımın öncüleri ise Andy Warhol, Roy Lichtenstein, Rosenquist, Dine ve C. Oldenburg gibi genç sanatçılardı.

Bu sanatçıların ortak bir özelliği onların pop sanat içinde çok etkili olmalarına neden olacaktı. Bu sanatçılar pop sanat daha ortaya çıkmadan çok önce aynı meslek alanında çalışıyorlardı, desinatörlük ve vitrin dekoratörlüğü bile yapmışlardı. Yani bir nevi reklamcılardı.

Amerikalı sanatçılar için parlak tüketim dünyasının ciddi bir çekiciliği vardı ve bunu sanatlarında etkili bir şekilde kullanmaya başladılar. Pop sanat akımı sanatçıları hazır imgelerden yararlanıyorlardı. Sanatseverlerin ve tüm izleyicilerin günlük hayatlarında gördükleri nesneleri iki boyutlu yüzeylere aktarıyorlardı. KONSERVE kutuları, Coca Cola şişeleri, sigara paketleri, hamburgerler ve çeşitli yiyecek ve içecekler bu akımın vazgeçilmezleri hâline gelmişti.

Özellikle Amerikan toplumunun gündelik yaşamının sıradan nesnelere sanatsal bir anlam kazandırıyorlardı. Reklamlar, çizgi romanlar, afişler ve özellikle Hollywood endüstrisi ile yakından ilgilenen dönem sanatçıları, popüler film yıldızlarını da etkili bir şekilde kullanıyorlardı.

Bunlardan en ünlüsü şüphesiz ki Marilyn Monroe idi. Ayrıca bununla birlikte bir kadın imgesi de oluşturmuş oluyorlardı. Buradaki kadın imgesinde cinsellik ön planda tutulmak isteniyor ve kadın imgesi seyirlik bir nesne olarak kullanılıyordu. Özellikle sarışın, kırmızı dudaklı ve "seksi" olacak şekilde resmedilmeye özen gösteriliyordu.

Bu anlamda 1962 yılında Andy Warhol'un yaptığı "Yirni Marilyn" eseri oldukça önemliydi. Haydi burada yine iyi, yüzü falan gözüküyor. Bu dönemde kadın o kadar basitleştirildi ki Tom Wesselmann resimlerinde Marilyn Monroe'nun bir yüzü bile yoktu. Yani bir stereotip hâline gelmiş, basitleştirilmiş ve genelleştirilmişti.

Eserin tarihine dikkat edin: 1962. Yani Monroe'nun öldüğü yıl. Yani Andy Warhol, Amerika'nın en ünlü model ve oyuncusunun ölümünün hemen ardından onu sanatının bir parçası hâline getiriyordu. Eski bir reklamcı olan Warhol hiç şüphesiz Monroe'nun çok edici ölümünden faydalıyor ve pop sanata yakışır biçimde ses getirmeye çalışıyordu.

Warhol bu fotoğrafı Gene Corman'dan almıştı. Corman 1953 yılında çekilen Niagara filmi çekimleri sırasında Monroe'nun fotoğraflarını çekmişti. Film şeridinde benzer bir montaj ile Corman'ın siyah-beyaz fotoğraflarını renklendirerek sürekli tekrarlanan Monroe görüntüleri elde ediyordu. Pek çok sanat eleştirmeni Marilyn'in bir ikon hâline getirildiğini yazmaya başlamıştı. Bu yorumu yapma sebepleri ise Warhol'un Bizans sanatına karşı duyduğu ilgi ve sevgiydi. Burada Warhol, uzay çağına yakışır bir şekilde, televizyonun azizesini bir ikon hâline getiriyordu.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://ranteey.org> - Özgün ve kaliteli eserlerim. Sanatla kalın!

TİYATRO SOHBETLERİ:

BÜLENT EMİN YARAR

Her anını güzel bir heyecan ve çocuksulukla yaşayan bir oyuncu Bülent Emin Yarar. Etrafa saçtığı ışı-
ğıyla birçok genci yanına alarak yürümeye devam ediyor.

"Yürümeyi öğrendikten sonra düşmek de zor gelmiyor. 'Ben, kendim kalkarım,' diyorsun çünkü."

**Hazal Şahin: Her şey nasıl başladı? İlk karar ver-
diğiniz ve okula hazırlandığınız yılları nasıl hatırlı-
yorsunuz?**

Bülent Emin Yarar: Aslında şöyle oldu: Ben müzikle ilgilenmek istiyordum. Hacettepe'de Opera Bölümüne gire-
yim dedim sınavda. Çok hazırlıklı değildim sınav için. Fakat
amcamın komşusu vardı: Deva Çolakoglu. Operada iyi bir
isimdir. Beni dinledi. "Sen tenorsun. Seni alırlar," dedi. Ben
de o gazla sınava girdim fakat ne yazık ki ilk aşamada elen-
dim. Bütün dünyam başıma yıkıldı. Çok istiyordum çünkü.
Benim için büyük bir hüsrana oldu. O yüzden sınavlar her
zaman kendi içimde tartışmalıdır. Ben hiçbir öğrenci seçme
sınavına da girmem. Onun bir şans olduğunu düşünüyö-
rum. Neyse uzatmayayım. İstanbul'dayız. Abimin nişanı var.
O nedenle buradayız. Abim o nişan faslı içinde "Ya Bülent,
burada da konservatuvar var. Bir dersen," dedi. "Ben o
sayfayı kapattım. Bir daha yaşamak istemiyorum benzeri
bir şey," dedim. Ama abim zorladı, gittik işte. Barbaros'ta
konservatuvar soruyoruz, kimse bilmiyor. Konservatuva-
rın ne olduğunu çoğu bilmiyor zaten. Neyse zar zor kon-
servatuvarı bulduk, girdik. Müdür, abime "Kayıtlar bitti,"
dedi. Oh dedim içimden, kayıtlar bitmiş. Fakat abim ısrar-
cıydı. Müdürü bir şekilde ikna etti ve ben en son sıradan
yazıldım sınava ama hiçbir şeyle ilgilenmedim. Bomboş bir
adam olarak sınava girdim.

H. Ş.: Peki hazırda parçanız var mıydı?

B. Y.: Yok, hiçbir hazırlık yok. Sınava zaten en son
ben girdim fakat sınav garip bir şekilde iyi gidiyor. Ses
egzersizleri yaptırıyorlar, kulak bakıyorlar. 3'lü, 4'lü ses-
ler... Her şey çok güzel gidiyor, hissediyorum ve jürinin
yüzünde de hissediyorum bunu. "Peki..." dediler, "... sen
neden operayı seçtin?" Ben bütün cevaplarımda dürüst
oldum. Bu rahatlığın bana inanılmaz bir yol açtığını his-
settim. Yani artık her şeyi söyleyebiliyordum, konuşabili-
yordum samimi bir şekilde. Ve sıra geldi "Parçanız var mı?"
"Yok. Ben hiç çalışmadım," dedim. "Oğlum, ne diyorsun?"
dedi artık jüri, "Bak bu kadar çalışan var." "Ben böyle gel-
dim," dedim. Hiçbir umudum yoktu ki. Güllükler attılar,
"Bize bir şey söyle," dediler. Ne söyleyim diye düşünürken
"Bildigin bir şey söyle. Olmazsa İstiklal Marsı'nı okuturuz

dediler." Yok, dedim yani sırası ve yeri değildi İstiklal Mar-
sı'nın. Sonra eskiden bildiğim bir şarkıyı söyledim: "Hey
çoban, nedir kederin? / Yalnızlık, buymuş kaderin. / Senden
ırak mı, senden uzak mı sürülerin?" Ve "Tamam..." dediler,
"... çıkabilirsin." Bu arada sınav arkadaşlıklarım oldu. Levent
Baki diye bir arkadaşım vardı. O da kazandı fakat hiç okula
gelmedi. Bir de ufak tefek bir kız arkadaşımız vardı. Üçlü
olmuştuk, iyi anlaşmıştık sınav dönemi. O, kazanamadı.
Altı kişi kazandık. Kazanamayan Sertap'tı (Sertap Erener).
Sertap elenmişti. Hani az önce söylediğim "Sınav aslında bir
şans," cümlesi vardı ya... O şans iyi değerlendirmek gereki-
yor aslında. Çünkü 5 dakika, 10 dakika içinde insanın içine
girip, her şeyi çekip alamazsınız. Anlar hep değişir. Bir gün
heyecanınıza yenik düşersiniz, bir gün başka bir şey olur. O
yüzden o sınavlardan hep uzak kaldım. Şimdi de arkadaş-
larıma final sınavı falan yapıyorum işte. Onlar yine tabii o
kafadalar da ben "Tatlıınız var mı? Paylaşacağız," diyorum
Paylaşmak istedikleri şeylere hep açığım çünkü.

**H. Ş.: Evet, bunu daha önce duymuştum bir
öğrencinizden.**

B. Y.: Öyle mi? İşte öyle gidiyor hâlâ hayat. Sonra
tiyatro oldu. Ben figüranlığa başladım. Bir yandan tiyat-
roda figüranlık yapıyor, öğrencilik harçlığımı karşılıyo-
rum. Onun öncesinde de para kazanmak için statlarda
pide, ayran satıyordum. Sonra bir arkadaşım dedi ki
"Bülent ben ayrılıyorum DT'den. İster misin devlet tiyat-
rosunda çalışmayı?" Ben de sandım ki ikisini birden götü-
receğim. İstanbul Efendisi'ne girdim. Başladım. Çok güzel
gidiyor. Dans, müzik... Ben bayıla bayıla gidiyorum pro-
valara. Fakat tabii çarşamba, cumartesi, pazar günleri maç
var. Kaytarıyorum arada provalardan. Öyle olunca dedi-
ler ki "Seni çıkartmak zorunda kalacağız. Karar vermen
lazım." Kararımı verdim. Ayrıldım stattaki pide, ayran
işinden. Sonra günün birinde arkadaşlarımdan dediler ki "Sen
sahneye çok yaklaşıyorsun." Bu sahneye yakışma hikâyesi
nedir, hâlâ bilmem de... "Sahnede başka duruyorsun, başka
bir enerji taşıyorsun. Konservatuvara girsen?" Ben de "Ben
operayı seviyorum," dedim. Gerçekten seviyordum. Hocam
güzel şeyler söylüyordu. Arkadaşlarımdan "Biz seni hazırlaya-
cağız," dediler. 10-15 gün içinde, bir tane tekst okuma-

miş olan ben her birer tekst okudum. O zaman 24 yaşındaydım. Birinci sınav çok güzel geçti. Birinci aşamadan sonra Mehmet Ali Kaptanlar, beni hazırlayanlardan biri, o hocalarla konuşuyor. Diyolar ki "İyiymi ama yaşı çok geç. Yani tiyatro yapısın, zaten yapabilir ama biz burada genç insan istiyoruz." Gençken gelsinler de daha rahat bozalım diye herhâlde. Neyse sonra Müşfik Hoca'ya soruyor (Müşfik Kenter). O da "Bir parça daha çalışsın. Kötü bir sınav vermedi ama, yine de yaşından dolayı emin değiliz." demiş. Ben de son anda bir parça daha çalıştım fakat demoralize olmuştum artık. Başladım sınava ama toparlamıyordum bir türlü. Elim ayağım birbirine doladı. Haluk Kurtoglu, rahmetli, "Oğlum derin nefes al bakalım, sakin ol. Ne güzel senin verdin sen. Niye böylesin?" dedi. "Ben sizin daha fazla vaktinizi almayayım. Çıkmak istiyorum," dedim. Bir arkadaşım vardı çıkışta. Ona "Bu da buraya kadarmış, olmadı," dedim. Gittik, birer bira içtik. Sonra "Ya bir okula çıkalım giderken. Açıklanmıştır belki," dedi. Bir baktım, isim var listede. Girmişim. Öyle öyle tiyatroya ısındım. İstemenin, gerçekten istemenin ve samimiyetin bir kez daha ne kadar önemli olduğunu anladım ve hep böyle olmaya çalıştım. Hâlâ da okuldaki Bülent gibi yaşamaya çalışıyorum.

H. Ş.: Peki, öğrencilerinizde gördüğünüz ve keşke böyle yapmasalar, dedığınız şeyler neler?

B. Y.: Her dönem kendine ait bir şey taşıyor bence. Yenileniyor. O dönem bizim altı benzersiz hocamız vardı. Biz çıkardık hepsini memnun etmek zorunda olarak. Aralarında zaman zaman sorunlar yaşarlardı. Bu, bizi bazen olumsuz yönde etkiliyordu, bazen de olumlu yönde. Benim hayatım hep notalarla geçmişti. Çok uzagındayım, sanıyordum tiyatroun. Etrafımdaki herkes bir sürü şey biliyordu ama ben hep sessiz kalıyordum. Sonra bir şey fark ettim ki bunu lisede de hiç yaşamamıştım: Okuduğumu anlıyordum. Tiyatro beni öyle içine almıştı. Mevzuyla hemen kavırıyordum, hissediyordum. Bunu nasıl toparlayacağım, nasıl anlayacağım, karakteri nasıl çıkaracağım diye düşünmüyordum. İçine giriyordum. Oradaki her karakterde ben vardım. Anlayabiliyorsam demek ki benim içimde de var. Bak, çocuklar nasıl ses çıkaracaklarını düşünüyorlar mı? Nasıl konuşacaklarını?. Hiçbir şey düşünmeden başlamak gerekiyor. Düşüyorlar, kalkıyorlar. Biz her türlü şeyde karamsarlığa kapılıyoruz hemen. Çocuk gibi olmalıyız. Öyle olunca kapılar açılıyor, kendiliğinden açılıyor ve anlıyorsun.

H. Ş.: Diyarbakır'daki görev yıllarınızın bu düşüncenizde etkisi olabilir mi?

B. Y.: Diyarbakır'da başlamamın çok büyük etkisi var. Diyarbakır, bu örnekleri çoğalttığım ve onları yaşa-

mıma kattığım bir yer. İlk görmektiyim Doğu'yu. İlk senem biraz karışık geçse de ikinci, üçüncü senem muhteşemdi. Üçüncü senem Işıl'ın gelmesiyle daha muhteşem oldu. Orada tanıştık. Adam geldi, dedi ki "Ben Macbeth yapacağım burada." Biz "Nasıl olur Diyarbakır'da Macbeth?" derken "Biz doğru bir yerden girersek, içimizi dökersek olur. Shakespeare her zaman izlenir," dedi. Önce bizi kandırıyor gibi geldi. Gaz veriyor bize diye düşündük ama sonra onu tanıdık, anladık. İnanılmaz bir insan Işıl Keşke onun gibilerden daha çok olsa.

H. Ş.: Müşfik (Müşfik Kenter) Hoca'nızın bütün öğrencilerinize söylediği, sizin de kullandığınızı "Birbirinizi sevin." cümlesini Afife Jale Ödül Töreni'nde ödülünüzü alırken bir kez daha söylüyorsunuz. "O zamanlar anlayamamıştım, şimdi şimdi anlıyorum," diyorsunuz. Nedir anladığınız şey yıllar içinde?

B. Y.: "İnsan olun, insan! Yaratık olmayın sahnede!" derdi Müşfik Hoca. "Birbirinizi sevin!" diyordu. Ben de herkes birbirini sevmek zorunda değil diye düşünüyordum. Tabii, zamanla şunu anlıyorsun: Birbirini sevmek, birbirini anlamaya çalışmak demek. Sevmek ya da sevmemek karar vererek yaptığım bir şey. Ama biri birini anlamaya çalıştığı ve empati kurmaya başladığı zaman sevgi, nefret gibi bütün kavramları yumsatıyor. Şimdi ben de genç arkadaşlarıma "Siz birbirinizi anlamaya çalışmazsanız anlatacağınız hikâyeleri nasıl anlayacaksınız?" diye soruyorum. Birbirimizi dinlemek önemli olan. Hayatta da sahnede de. Her oyun partnerini gerçekten dinleyeceksin. "Mış gibi" yaptığında olmaz. Anlayıp cevap verme anın olacak. Tamam, metni biliyoruz, eyvallah. Ama dinleyeceksin, öyleymiş gibi yapmayacaksın. Bizim birbirimizi hissetmemiz, dinlememiz gerekiyor. "Ben sanatçıyım," demek o kadar kolay olmamalı. Ben henüz kendim için öyle bir cümle kuramam. Ancak bu hikâyeleri yazanlar için öyle diyebilirim. Benim bedenim bir gün gittiğinde yaptığım şeyler de bitecek. Ama o eserleri yazanlar sonsuza kadar yaşayacaklar. Ben icra edelim, hikâyeyi paylaşalım. Anlatınca oluyormuş. Yeter ki siz ruhunuzu ortaya koyun. Senin anlatma şeklin önemli. İçinden çıkan ve senin olan şey zaten anlaşılır. Senin olmuşa anlatabilirsin artık. Yürümeyi öğrendikten sonra düşmek de zor gelmiyor. "Ben, kendim kalkarım," diyorsun çünkü.

H. Ş.: Peki şimdi yeni oyun var mı?

B. Y.: Yeni bir sürü proje var da nasıl sıkıştıracağız, nasıl hayatın içine koyacağız onu bilmiyorum. Ama bir sürü proje var. İnşallah onları da hayata geçiririm diye düşünüyorum.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Mehmet Ali & Akşamsefası

DUVARIN ARKASINDA OKYANUS VAR

Hey you,

Don't tell me there's no hope at all

Together we stand, divided we fall

Pink Floyd

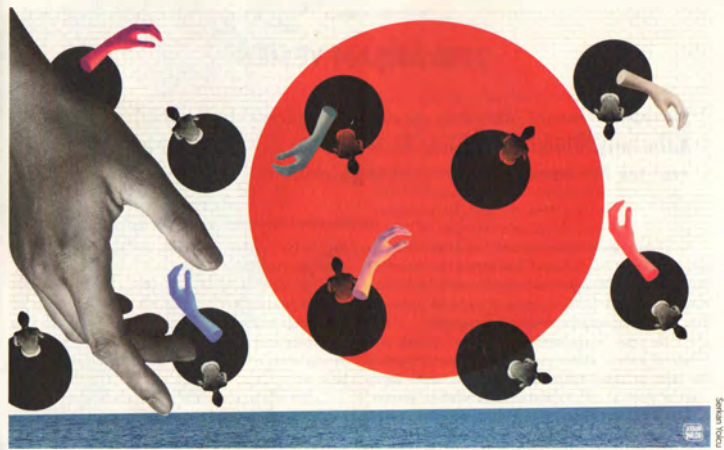
Çağdaş dünyanın manzarası hiç bitmeyecekmiş gibi duran bir uğultuya benziyor. Tüm dünyamızı sığdırdığımız televizyondan yayılan kaos, siyasi ve ekonomik belirsizlikler içerisinde yaşam akmaya devam ediyor. Gündelik hayatın sunduğu bu kargaşada birey hızla kendine, sonra da topluma yabancılaşıyor. İnsanı insan yapan tüm özellikler yitiriliyor, hayatla ve diğer insanlarla kurulan ilişkiler yapaylaşıyor. İletişimsizlik, iletişime dair bir norm hâline geliyor. Agamben'in pandemi döneminde yazdığı çarpıcı yazısında dediği gibi: "Günümüzde insan kaybolmaktadır tıpkı kuma çizilen, dalgaların sildiği bir yüz gibi. Ama onun yerini almakta olanın bir dünyası yoktur artık. O, iktidarın ve bilimin hesaplarının insafına terk edilmiş, tarihi olmayan, çıplak ve sesi boğulmuş hayattan ibarettir".

Kapitalizmin yarattığı tüketim odaklı hayat pratiği, büyük kentlerin insanın nefes almasına izin vermeyen klostrofobik atmosferi, savaşlar ve siyasi krizler bireyin çöküşünün ana nedenlerindendir. Bu çöküş de bireyi derin ve içinden çıkılmaz bir yalnızlığa iter. Modern hayatın yıkıcılığı, neredeyse 18. yüzyıldan beri farklı sanat dallarının ilgilendiği konuların başında geliyor. 1960'lı yılların başında Roger Waters, Nick Mason, Rick Wright ve Syd Barrett tarafından kurulan Pink Floyd çağdaş dünyanın parlıtısının ardında yatan karanlığı en iyi anlatan grupların başında geliyordu. Barrett'in rahatsızlanmasından ardından gruba dâhil olan David Gilmour'la birlikte grubun avangart müzik anlayışı ve politik söylemi daha da ivme kazanacaktı. Pink Floyd, neredeyse tüm müzikal yolculuğunda saykodelik öğeli, progres-sive gitar ve bas yürüyüşlerinin olduğu parçalarla bireyin kendine ve topluma yabancılaşmasını, finans-kapitalin acımasızlığını, savaşları, kaybolan idealleri çarpıcı bir şekilde aktarmıştı.

Pink Floyd'un 1979 tarihinde yayımladığı *The Wall* albümü modern hayatın saldırganlığını, hiddetini ve yabancılaşmayı en iyi anlatan albümlerden biridir. Roger Waters, kendi hayat hikâyesinden ve rahatsızlığı sebebiyle gruptan ayrılmak durumunda kalan grubun eski gitaristlerinden Syd Barrett'in trajik rahatsızlığından izler taşıyan bu albümde savaşın yıkıcılığını, gündelik hayata sızan totalitarizmi, tek tip eğitimi ve kendimize inşa ettiğimiz bu dünyada bireyin nasıl kolayca faşizme eğilimlere yönelebileceğini anlatıyordu. Grup benzer temaları daha önceki albümlerinde ele alsada ilk defa bu denli öznel bir perspektifle mevzulara yaklaşıyordu. *The Wall*, grubun *Dark Side of The Moon*'dan itibaren sıklıkla denediği tek bir tema üzerinden hikâye anlatma geleneğini epikleştirdiği bir başyapıt. Albümde II. Dünya Savaşı sırasında babasını kaybeden (Roger Waters'ın vicdani retçi olan babası da II. Dünya Savaşı'nda zorla orduya alınmış ve orada hayatını kaybetmiştir.) Pink isimli bir müzisyenin giderek kendine ve topluma yabancılaşması anlatılmaktadır. Pink, bu uğultudan kaçabilmek için dış dünyaya karşı bir duvar örür. Duvarın ardında yalnızlaşır. Bu yalnızlığın sonu da onu gerçekten dünyadan koparır ve faşizme götürür. Roger Waters, *The Wall*'da, savaşta kaybettiği ve hiç görmediği babasının kaybına dair öfkesini anlatır, tek tip eğitim sistemine ve modern dünyaya protest bir tavır içerisinde sert bir eleştiri sunar. Waters, *The Wall*'u epik bir hikâye olarak tasarlamıştır. Albümün sinemasal atmosferi ve güçlü hikâyesi sebebiyle Waters'ın aklında *The Wall*'u sinemaya rock operası şeklinde uyarlamak vardır. Bu doğrultuda harekete geçer. Filmin senaryosunu hazırlar, yönetmen koltuğuna da Alan Parker oturur. Pink rolünde ise o dönemin genç müzisyenlerinden Bob Geldof yer alır.

Duvar Yıkılmalı

The Wall o tarihe kadar sinemada eşi benzeri görülmemiş bir müzikaldir. Alan Parker, albümün tüm kaotik duygu durumunu karanlık renk paletleri ve aydınlatmayla inşa eder. *The Wall*, 1980'li yıllardaki nükleer savaş tehdidini, Thatcherizmi, yeniden yükseliş

geçen totaliter rejimleri; demokrasinin, özgür düşüncenin rafa kalktığı, finans-kapitalin en sert ve en acımasız örneklerinin yaşandığı dönemi çarpıcı bir şekilde aktarır. Pink'i duygusal çöküntüye götürecek tüm korku ve dehşet motifleri çarpıcı bir şekilde görselleştirilir. Parker ve Waters filmin görselleştirilmesinde Gerald Scarfe'in animasyonlarından ve illüstrasyonlarından faydalanır. Scarfe'in karanlık, grotesk motifleri Pink'in karmaşık duygu durumunu, korkularını, kendine inşa ettiği duvarı, yalnızlığını ve duygusal çöküşünü betimler bir anlamda.

Film, Pink'in babasının II. Dünya Savaşı günleriyle açılır. Babası kısa zaman içinde cephede ölecektir. Pink, babasını hiç göremeyecektir. Babanın ardından bir tek ona ait eşyalar ve kraliyet ailesinin onun için hazırladığı bir mozole kalmıştır. Pink artık annesinin aşırı koruyuculuğu ve yalnızlığıyla baş başadır. Bu ağır travmayla tek başına mücadele etmek durumundadır. Bu durum Pink'in içine kapanmasına neden olur. Eğitimden başlayıp gündelik hayatın içerisine sızmış totaliter anlayış Pink'in kırılgan dünyasını daha da zedeler. Çocuk Pink büyür, ünlü bir rock yıldızı olur. Şöhret, hedonist zevkler ve içi boşaltılmış pop kültürü onu daha da yalnızlaştırır. Pink dış dünyanın hiddetinden kaçabilmek için etrafına kalın bir duvar örer. Tek bir ışığın bile süzülmediği, sadece televizyonun açık olduğu karanlık ve zamansız bir dünyanın içinde yaşar artık. Dünya tüm sahteliğiyle televizyonun içerisindedir. Gerçek dünya ise yangın yeridir. Uzayın içerisinde dönüp duran soluk mavi nokta herkesin birbirine benzediği, özgür düşüncenin ve yaratıcılığın olmadığı, kaos ve yalnızlıkla dolu bir evrendir. Pink, boş bakışlarla sadece televizyon izler. Etrafıyla iletişimi keser. Karısıyla ilişkisi bozulur. Böylesine bir izolasyon onu daha da yalnızlaştırır. Pink, çaresizce duvarı yumruklar. Duvarın ardından bir ses duymak ister. Peki duvarın ardında ne vardır?

"Another Brick in The Wall'da Waters tek tipçi, özgür düşünce karşıtı eğitimcileri şu sözlerle eleştiriyordu: "Sen de duvardaki tuğlalardan birisin." Duvar, çağdaş dünyanın totaliter yapısına uygun gelen çarpıcı bir metafor niteliği taşıyor. Sistemin bireyin etrafına ördüğü kalın duvarlar yabancılaşmanın da özgürlüğün de en büyük düşmanlarından biri. Buradan çıkış yolu da duvardaki tuğlalardan biri olmayı reddetmekten geçiyor. "Hey You" parçasında dendiği gibi: "Birlikte ayakta durabiliriz, ayrılırsak düşeriz." Üstelik kafamızı yukarı kaldırıp maviliği takip edersek duvarın ardındaki nesneleri denizi de görebiliriz."

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

SON AKŞAM YEMEĞİ

“Ne yapar insan? Yarısını kaybetmiş, gidecek yeri, anlatacak kimsesi kalmamış, ölümü soluğunda hissetmiş bir insan ne yapar? Tüm anılarını tek bir bavula koyup sessizce gidebilir mi?”

Güzeller güzeli babaannem, yakışıklı amcam Ado'nun anısına...

Ölümü sayısız dilden dinledik biz, ölümü defalarca okuduk. Ölümü her seferinde ayrı duyduk, her seferinde farklı hissettik. Ölüm her dilde şiir, her dilde şarkı oldu. Ama ölüm en çok bizim denizimizin kıyılarına geldiğinde aldı, götürdü topladığımız rengarenk taşları.

Ne yapar insan? Yarısını kaybetmiş, gidecek yeri, anlatacak kimsesi kalmamış, ölümü soluğunda hissetmiş bir insan ne yapar? Tüm anılarını tek bir bavula koyup sessizce gidebilir mi? Kaybettiklerinin yokluğu ile savaşırken yediği bir lokma geçer mi boğazından? Bir kerecik daha duyabilmek için can attığı seslerin yerini hıçkırık sesleri aldıysa anılarında... Nereye gider insan hiçbir yeri yoksa? Nereye koyar güzel anılarını bir bavula bile sığmayacaksa? Bu sefer gidemeyen birini izletiyor bize zaman. En derinden, en yakından izletiyor. Bavulunu bir türlü toplayamayan, kafasını bir türlü toplayamayan birini, bizi izletiyor. Kaybetmeyi anlatıyor. Kaybetmenin ağırlığını anıların ağırlığıyla kavuşturuyor.

Her anı rahatlatmaz, derler. Unutmak istemez miyiz bazısını? Kaybolup gitmesini dilemez miyiz en yalnız, en çaresiz gecelerde? Ama o, içinde durur, yumruk kadar sert. Her anı şükretirtirmez, her anı minnet ettirmez. Silinip gitsin diye dua edersin gece gündüz. Sonra o dualarda yine kaybettiklerin düşer aklına... Belki bir sofraya gelir aklına hep beraber okunan. Minnet ettiğin, şükrettiğin o sofrada yalnız kalmanın ağırlığı yer, bitirir seni.

İnsan için sayısız anlamı vardır her anın, sayısız anlamı olması gibi her an insanın.

Zaman... Artık ölüm dediğimizde hissiz kalan, tepkisiz kalan bize o acıyı en derinden gösteriyor ve ölümü o kadar yalın bir yerden anlatmaya başlıyor ki sadece susup dinlediğimiz ölümlerin acısı kalıyor içimizde. Yıkılan aileleri, geride kalan anıları düşünmeden dinlediğimiz ölümlerle yine yüzleştiriyor bizi. Bir masa etrafında ölümü, acıyı, yalnızlığı, kaçıp gidememeyi, minneti, hasreti hissettiriyor. Bunu en derinden ailede yaşıyor. Çünkü bizi biz yapan yeri çok iyi biliyor zaman. Tüm hayatımıza ilk şeklini veren yeri, aileyi kanatıyor.

Ölüm şüphesiz ki hepimiz için ortak ve derin anlamlar barındırıyor ama yakından bir yerden gelmeyen ölüm haberi her zaman sınırlı, çünkü bir ölümün sonu yoktur ve bitir

yor. Geride kalanlar anlık düşünülüyor, acıları anlık yaşıyor. Sonrası... Sonrası yok.

Savaşlar, katliamlar, cinayetler, eziyetler hep duyulur, tepki gösterilir ve sindirilir. Büyük bir ses getirir, kitleleri ayağa kaldırsa bile ölümün acısı sadece ailede kalır. Bu yüzden ölümlerle darmağın olan bir ailenin son akşam yemeği bizim için acının en derin hissedildiği yer oluyor belki de.

Bir ailenin son mutlu anları, son yaşanmışlıkları... Ortak anılar, yaşanmışlıklar tek bir bavula sığmaz ki. Öyle kolay sırtlanıp gidemezsin acıları. Aile her zaman umut, aile her zaman umutsuzluktur ve ailenin yükü kaybettiğinde de kazandığında da bir bavula koyup gidemeyeceğin kadar ağırdır hayatında.

Bir çocuğun oyun dolu dünyasına geliyor ölüm, bir annenin şefkat dolu yüreğine geliyor. Bir babanın tüm emeklerine geliyor. Bir sofraya düşüyor ölüm. Ailenin en aile olduğu yere, zamana düşüyor. Bir an geliyor, bir soluk gibi yakından geliyor, bir bavula sığıyor ölüm ve birilerine kalıyor tüm ağırlığı.

Sayısız savaşlar gördü bu dünya, sayısız ölüm gördü. Dünya var olduğundan beri av oldu insan, avcı oldu. Köle oldu, efendi oldu. Kral oldu, soytarı oldu. Kurban oldu, zalim oldu. Öldürdü ve öldü. Tüm bu çarpık düzende en çok susan oldu insan, konuşmayan, boyun eğen; acılarını, duygularını gömen oldu. Bir bavula anılarını koyup, çekip giden oldu. Direnmekten yoruldu, alamayacağı zaferler için çırpınmaktan yoruldu. Ölümü doğal saydı. Aynı doğmak gibi ölmeyi de kabullendi. Şarkılar yazdı ölüme, şiirler yazdı. Ölüm roman oldu. Ölüm film oldu ama hepsinde olan aileye oldu.

Ölüm evrensel, ölüm acı... Ama ses getiren her ölüm ardından derin bir sessizliği de getiriyor. Ortak değerler ölüyor, ortak paylaşımlar... Anılar ölüyor, zaman ölüyor. Biri ölüyor.

Gelecek ölüyor, geçmiş ölüyor.

Aile kalıyor.

Yalnızlık.

Bavul.

Hasret.

Ölüm.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

AİDİYET

Nasihat diye vere vere dünyayı verdiler bana
Geçmişim gibi tüm kapılardan, yanmış, yıkılmışım gibi
Ama bilmiyorum dönmeyi, kendi etrafımda bile üstelik

Herkes uzanıp koparmak istiyor kalbimi
Yapraklarımla sol koluna dövme yapmak
Sütümü emmek, meyveme dadanmak
Başboş bir incir ağacıymışım, öyle diyorlar
Ama dibimde yaban otları var, sonra dikenler
Nedenini bilmiyorum ama beni
Lezzetimle tartıyor köküme küfredenler

Tozuna bulanmayı okşamıyor dünya
Başa gelen bir şeydir oysa o, çekilen
Ne çiğnedim şimdiye dek onu
Ne de yuttum, ağzımın tadını bilirim
Tartmadım da kimseyi ona bakıp
Teraziyi böyle incitmedim
Zaten ben incitebilen bir şey değilim

Onu, hep kırbaçlanan biri olarak
Daha ne kadar hoş görebilirim
Yaslanıp durduğum taş
Yüzüme çarptığım su
Ve inatla kazdığım mezar hep onun
Onun değilse bile onda, ya da ondan yana

Çabam sesimi kısmağla göneniyor hep
Terim gözümü beni boğmakla korkutuyor
Ama sırtımdaki izler yeniler ve bana aitler
Koşmayı marifet saydım diye değil
Koşmak dünyaya verdiğim basit bir mesaj

Her şeyin bağırması gerek, madem değişiyoruz
Değişmek acı vermiyorsa ne işe yarar zaten
Yormuyorsa bir kuzgun göğü, kanat niye
İçimde bana dadanmak isteyen kurtlar var
Bu kurtlar dişleriyle meşhur, ben izlerimle

Çıplak değilmişim gibi yapmayacağım
Bu çıplaklığı ben tırnaklarımla kazıyarak
Dişlerimi sökenlere minnet etmeden kazandım
İşte bu, dünyanın küfretme biçimidir
Yani zaten senin olanı kazanmanı dayatmak

Yine de titremiyorum hiç, bu benim soluk alışım
Kaşınışım bu benim, gönenişim
Burası benim olmadı hiç
Ama ben buraya aittim

BENCİL OLMAYAN ÖZVERİ YOKTUR VE TÜM FEDAKÂRLIKLAR ULAŞTIĞI TARAFI DA BENCİLLEŞTİRİR.

En karşılıksız verişin bile karşılıksız verebiliyor olmaya muktedir oluşun hazzını tatmaya, birine veya bir şeye çare olmanın yarattığı kadirliğin hayır karşılığıyla müdelenmeye, varoluşumuzu nihayet anlamlandırmaya veya ona daha kalıcı bir anlam kazandırmaya adanmış gizli arzusunun kurguladığı, sinsi bir kaygı tarafından motive edildiğini düşünebiliriz.

Veren elin alan elden üstün olacağı, isteyen bir, vermeyenin iki yüzünün kara olacağı, veren eli kimsenin asla kesmeyeceği öğretileri kültürümüzde alma-verme ilişkisine yaklaşımımızı şekillendiren, sonlu olana adanmış fedakârlıklara övgüler dizen öğretiler ve öğretilerinin ışığında yürüttüğümüz söz sahipleri birliğin bilincinde özü gören, kaynağı tanıyan, o çok uzak geçmişteki atalarımızın atalarının ataları değildiler. Kültürümüzü şekillendiren, söz sahibi atalarla aramızda sadece birkaç kuşak var tıpkı sözlüklerimizin yazarlarıyla aramızda sadece birkaç kuşak olması gibi.

Özveri. Fedakârlık. Bencillik.

Bu yüzden kelimelerin anlamlarını bugünün sözlük anlamıyla yaşama sanatımızın kılavuzuna yerleştirdiğimizde sorularımıza sağlıklı yanıtlar bulamıyoruz. Zihnimizde bir abaküs tıkr tıkr diziliyor, bir veriyor, bir diyoruz ve verirken, düşünürken buluyoruz kendimizi.

Belki de özveri: "öz-veri", özen veriş, "ben'den, "benlik'ten" değil "öz'den veriş şeklinde açıklanmalıydı.

Böylece verişin değil özün altı çizilmeliydi ve öz felsefenin açıkladığı gibi "Bir şeyi, o şey her ne ise o yapan gerçeklerin tümü." şeklinde açıklanmalıydı.

Sorularımıza yanıt arayışlarımız bugün yolumuzu kelimelere yeni anlamlar kazandırmaya kadar vardiıyor. Çünkü sözlükler de tıpkı kelimelerin kendileri gibi onları yaratan kültürden nasibini alıyor. Çok uzak geçmişteki kaynakla henüz bağıni koparmamış ve özün sonsuzluğunu bilen biri özveri ile fedakârlığı ilişkilendirebilir miydi? Sadece sonlu şeylerin feda edilebileceğini bilmez miydi? Peki ya verdikçe çoğalmak?

İnsan dönüşüyor, insan ne demekse o demek olan kültür de dönüşüyor. Ben kültürü biz kültürene, paylaşma

**PEKİ, ÖZDEN VERMEYECEKSEK
NEREDEN VERECEĞİZ?**

**ŞUNU DÜŞÜN:
SEKİZİN YEDİYE BORCU
OLABİLİR Mİ?**

kültürü paydaşlık kültürüne dönüşüyor, alma-verme üzerine geliştirilmiş tüm yaklaşımlar değişiyor. Bu yüzden bugün kelimelerin anlamlarını güncellemek durumundayız ve galiba Babil'in Asma Bahçelerinin yeryüzünü kapladığı, kelimelerin tüm anlamlarından arındığı ve tüm insanlığın yeniden aynı dili konuşmaya başladığı o gün gelmeden hemen önce sözlükleri yakacağız.

Sınırlımı olmadığını bilesek her şey değişir miydi? Cantor sonsuz sayıları keşsettğinde her şeyiyle gözlerimin önünde çözülmüş ve zihninin tüm ölçülerinden geçmeyi başarmış o sayılar kümesine bakmış ve şöyle demiş: "Görüyorum ama inanamıyorum."

Bedenimizin, bilincimizin ve benliğimizin sonluluğu kafamızı karıştırıyor, özün sonsuzluğuna inanmakta güçlük çekiyoruz. Verirken yaptığımız hesaplarımızın, düşüncelerimizin sebebi bu. Ama sonsuzluk düşüncesi zihnimizde mevcut ve bu sayede farkında olmasak da sonsuzlukla bir ilişki geliştirmekteyiz. Şimdi de özü tanımaya başlıyoruz ve onun bereketli, doğurgan, kudretli sonsuzluğu bize "Ver..." diyor, "... sadece ver. Çünkü var. Hep var olacak. Öz sonsuz ve sadece sana ait değil."

Matematik biliyor: Hiçbir sayı içinde kendisini barındıramaz. O, kendisinden önce gelenlerin toplamıdır. İlk var olan, sonsuza dek kendisinden sonra var olanların tamamının içindedir. Sırf bu yüzden sekizin yediye borcu olabilir mi? Veya yedinin sekiz olabilsin diye çoğalmasının karşılığında bir beklentisi olabilir mi? Bu olursa altıyı ne yapacağız, beşi, dördü, üçü, ikiyi, biri, sıfırı ve ondan öncekileri? Özümüzün sonsuzluğunu kanıtlayan binlerce duygu, sezgi, güç, inanç, ılık bunu hatırlamamıza yardımcı olacak tıpkı Tanrı'nın içimizdeki parçasını her gün hatırlatması gibi.

Elbette benliğimizi merkezde tutmaya devam edebiliriz. Ama merkezde duranın sıfır olduğunu kabul etmeliyiz. Çünkü sıfır bir başlangıç değil, merkezdır. Öyleyse benlik sıfırdır, öz ise omega. Başlangıcın omega olduğunu düşünürüm. Ama şunu biliyorum: Verdikçe çoğalıyorum ve bir sınırla karşılaşmaksızın hep devam edebiliyorum.

Okurlarımıza da sorduk: "Bencil olmayan özveri yoktur ve tüm fedakârlıklar ulaştığı taraf da bencilleştirir. Peki, özden vermeyeceksek nereden vereceğiz?"

YAPBOZ

Bencillığe kötülüğü yüklerler, iyiliği pek az bilirir. Bazen saklanmak gerekir kılıfların içinde, bencilliği önünde siper ederek, bizi paramparça edekten korunmak için.

Neden "Vermek tümünden eksiltilir." denir? Bir tamamlanış neden böyle başlamasın?

"Var olan yok edilemez." diye bir kural vardır, eksik parçalar birbirini bulacaktır. Dünya bir yapbozdan ibaret.

Sena Zeynep Eroğlu

ÖZVERİ

Benliğini korumak için özünü soğuk zırhlara hapseden saldırgan savaşçılar meydanında yapılan tüm fedakârlıklar ulaştığı tarafı da bencilleştirdi. Tüm savaşlar bir amaç uğruna veriliyor bu meydana. İnsan önce var olmak, sonra da var oluşuna bir anlam kazandırmak için bir ömür boyunca savaş veriyor. İnsanın ve verdiği savaşın özüne bakarsak her araç tek bir amaca hizmet ediyor: sevgi. Dünyayı kurutacak, ruhta çiçek açtıracak sevgi... Biraz sevelebilmek için özümüzden veriyoruz, fedakârlıklar yapıyoruz. Bu duygu bir kere incindiği zaman gürültülü kalabalıkta sevgi savaşını veren bir çocuktan tek derdi yakıp yıkmak olan ve özünü geri kazanmak için yaralayan bir barbara dönüşüyoruz. Bir çocuk gibi, güzel masallara kolaylıkla inandığımız gibi, kötü hikâyelerden de çabucak korkuyoruz. Özümüzden verdiğimiz özümüzün tükendiği, azaldığı, değiştiği rivayetine inanmaya çok hazırız. Çünkü iyilik veren ellerimiz hemen karşılık bekliyor, sevgi bekliyor. Oysa kendini seven insanın özü hiç tükenmiyor. İnsan olduğunu, küçücük bir çocuk olduğunu unutmayanlar benliğini, bencilliğini sıkı sıkı sarıyor çocuk elleriyle ve yapılan tüm fedakârlıklar çiçek açtırıyor barbarların silahlarından.

Doğa Atay

HAYAT İŞTEŞ FİİLLERDEN OLUŞSA KEŞKE

İşteş fiillerle dolu olsaydı keşke dünya sevmek, kavuşmak, paylaşmak, özleşmek gibi... Ne yazık ki değil! Etken ve edilgen fiiller sarmış dört bir yanımızı. Bizden beklenenler, yaptıklarımız ve yapmadığımız için katlandıklarımız üzerine kurulu düzen. Fedakârlığın hep ezilenden, gayretin hep emekçiden beklendiği, hoyrat bir hayat simülasyonunda yaşıyoruz sanki. Daima tek tarafın kürek çektiği ilişkiler, tek elle çekilen "influencer" videoları gibi yapay ve sarsak! Ölümle, acıları, ayrılıkları, haksızlıkları hep bizim sineye çektiğimizi düşünmediniz mi hiç? Bir de bunlar yetmezmiş gibi şahsımıza yapılan her ne kötülük varsa tek milini sümen altı etmek ve müsebbiplerini affetmek gibi yeni eylemler pazarları oldu son günlerde! Özverili olması beklenen yine mağdurun kendisi değil mi? Üstelik kendi iyiliği için (!) yıllar yılı bu çileli fedakârlığa devam etmesi de şart kimine göre! Bu, adil mi? **Hakkaniyet** terazisinin şirazesini burada kayıyor bence: Refahların paylaşıldığı ama acıların tek başına yaşandığı bir evren olabilir mi? *Eroinle Dans* kitabında yazar Canan Tan şöyle der: "Aşk iki kişiliktir! Özveri de öyle."

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Kelimenin Hikâyesi

Erhan
İdiz

Etimoloji

Vasat diye tanımlarız küçük gördüğümüz insanları. Oysa vasat "orta, ortada olmak" demektir. Olumsuz anlamını son yüzyılda alan sözcük aslında bir şeyin ortasını, ortalamasını anlatmak için kullanılırdı. Eskiler hatırlar kibrit kutularının üzerinde yazan "vasatı 40 çöp" ifadesini. Vasatı, ortalama demektir. Kadim gelenekler vasatlığı tavsiye eder, aşırılıklardan, uçlardan uzak durmayı... Herkesin "en" olmak için koştuğu dünyada vasat, üzerine düşünülmesi gereken bir sözcük.

Avlu

Bazı kelimeleri o kadar benimseriz ki Orta Asya'dan beri bizimleymiş hissi verirler. Avlu da bunlardan biri gibi görünse de aslında dilimize sonradan girmiştir. Yunanca kökenli avlu ("avlı" çitle çevrili alan), Homeos'tan beri (yaklaşık 2.800 yıl) kullanılagelmiştir. Avlu; bir yapının etrafında bulunan, duvarla çevrili, üstü açık alandır. Anadolu'nun bazı yerlerinde avlu yerine hayat sözcüğü de kullanılır.

Muhabbet

Sevgidir. Arapça "habba" (sevdi) kelimesinden gelen muhabbet, çok kullandığımız ama anlamını pek az bildiğimiz bir sözcüktür. Muhabbet dostluktur. Ahbap da buradan gelir. Sevgili anlamındaki habip de aynı köktendir. Muhabbet, insanın sevdiğiyle yaptığı karşılıklı konuşmadır, yârenliktir. Diğerleri yalnızca laf-lama...

Vefa

Sözünde durmak, borcuna sadık olmaktır. Vefat ile aynı köktendir. Vefat da sözünü tutmak, borcunu ödemek demektir. İnsan dünyaya geldiğinde bir emaneti taşır ve öldüğünde onu teslim eder. Ölmek, bir tür vefa göstermektir.

Hüsran

Umulan bir şeyin elde edilememesinden doğan hayal kırıklığının adıdır. Arapça "ḫusrân" (hasar, zarara uğrama) kelimesinden dilimize giren hüsran bir sonuçtur, hasara uğramanın sonucu.

İnsaf

Sözlük'e göre "acımaya, vicdana veya mantığa dayanan adalet"tir. Kelimenin kökünde "nişf" (yarı, yarım) vardır. İnsaf, doğrudan ayrılmamaktır. Dilimize Arapçadan girmiştir.

Canavar

Farsça can ve "aver" ("âvar" getiren, sahip olan) sözcüklerinden oluşan canavar, Farsçada "canlı yaratık" demektir.

Eski Türklerde börü kutsal ve korkutucu olduğu için adı anılmazdı. Çünkü türkütcü olanın adını anmak belayı çağırırmaktı. Bu nedenle börü yerine zararsız olan kurt (meyve kurdu) kelimesi kullanılmıştır. Zamanla börü kurtla tamamen eşleşmiştir. Tıpkı cinslere "uç harfliler" denmesi gibi.

Canavar da aynı mantıkla anlam kazanmıştır. Eski Türkler börü yerine Farsça "canlı, can taşıyan" anlamındaki "canavar"ı kullanmıştır. Fakat zamanla canavar

GÜNLERİN YUVARLANIŞI

Umutunu kesmiş, diyorlar.
Öyle mi cancağzım.
Kaybolmuş gitmiş, diyorlar.
Nereye gittin, ne yaptın, neler gördün oralarda...
Geçen gün, ben de yolu kaybettim.
Beş dakikalık yere bir saatte gittim.
Terledim, susadım, acıktım,
tabii çokça gerildim.
Gideceğim yere de,
gitmeme gerek kalmayacak kadar geciktim.
Ama öyle bir yerden geçtim ki kayboluşumda,
ömrtüm boyunca arayıp dursam,
öyle güzel yerleri asla bir arada göremezdim.

Kimseyle görüşmüyor, diyorlar.
Günlerdir pencereyi bile açmıyor.
Ne var, diyorum, pencereyi açsa.
İşte güneş, işte hava,
esnafın sesi, şehrin gürültüsü.
Kendine geliverir derin bir nefes alsın.
Geçen gün ben de bir şiir yazdım,
şöyle başlıyordu;
günler yuvarlanıp gidiyor...
Cancağzım, biliyorum ben de,
günlerin yuvarlanması şiirlerdeki gibi romantik olmuyor.
Paldır küldür, tepetaklak.
Pek de öyle göz gözü görmüyor.

Hepten delirmiş artık,
kendini hiç bilmiyor, diyorlar.
Böyle dediklerinde tutamıyorum kendimi,
bir nefes boyunca gülüyorum.
Kolay mıymış be, diyorum, hepten delirmek öyle.
Tarifi öğrenelim de, diyorum,
hadi hep beraber, biz de...
Boş ver cancağzım,
şakalar kenarda dursun,
kim bilmiş ki kendini,
bilmemek tuhaf olsun.
Bak ben de geçen gün, çok fena düştüm.
Hem de nereye biliyor musun,
evvelinde on defa düştüğüm yere.
Milimi milimine, aynı yere.
Toparlanıp kalktım, bir baktım,
ilk düşüşümün izi duruyor hâlâ aynı yerde.
Hepsini hatırlayıverdim görünce,
ayrı ayrı, acı acı o izleri...
Ama nasıl desem cancağzım,
her düşüş,
günlerin yuvarlanması gibi,
düşülmeye değdi.

Gururundan, diyorlar.
Kimseye bir şey diyememiş, diyorlar.
Güceniyorum, cancağzım.
Karnıma ağrılar saplanıyor.
Bak işte, bize de öğretmediler yardım istemeyi.
Hatta yardım istemeyene yardım etmeyi,
vicdan rahatlatmakla bir tuttular.
Geçen gün ben de sordum,
neden, dedim, öğretmediniz hakkımızı aramayı.
Boş ver, dediler, şu devirde kim hakkının peşine düşüyor.
Hakkımızı aramayı bilmek, hakkımız değil mi, dedim.
Baktım ki, dediklerim artık hiç duyulmuyor.
Cancağzım, öğrenmediysen bile öğret kendine,
Dünya, hakkını sonuna kadar arayanlarla dönüyor.

Kaplumbağa gibi küsmüş, içine kapanmış, diyorlar.
Ah, buna ben pek bayılıyorum. Hele bu benzetmelere.
Diyorum ki, böyle dediklerinde, e onun evi orası.
Kimin, diyorlar, kaplumbağanın, diyorum.
Aman, seninle de konuşulmuyor, deyip gidiyorlar.
Ben de geçen gün, içimde sıkışıp kaldım.
Yok, yok, hiç nefes alamadım, öylece kıvrandım.
Gözümden akan yaş, inanır mısın cancağzım,
Can suyum, hayat suyum sandım.
Dedim ki, işte tamam,
şimdi burada kuruyup gideceğim.
Mademki çıkamıyorum buradan, çok da canım sıkıldı,
mecbur içimi keşfedeceğim.
İnsan bir bankta oturup cancağzım,
içini keşfetmeye görşün,
büyüyor, büyüyor, güçleniyor,
kalkıp evine dönerken, dünyayı çiçek bahçeleri sarmış sanı-
yor.

Kime sorsam, nereye gitsem, ilkin, susmuş, diyorlar.
Ne varsa susuşta, buna da bu aralar pek kuruluyorlar.
Bence korkuyorlar cancağzım.
Aramızda kalsın ama, bence fena işkilleniyorlar.
Laf, söz, gürültü, başka da bir şey bilmiyorlar.
Geçen gün ben de, öylesine susuverdim.
Hem nasıl susuş, öksürmedim bile.
Su içerken, bir guluk bile çıkmasın diye boğazımdan,
yürürken sürtmesin diye ayağım yere,
ansızın hıçkırmayayım diye tuttum kendimi günlerce.
Kaskatı oluverdim.
Onlara sorsan, yaşam belirtisi.
Bir daha sorsan, lazım, gerekli.
Bu kararı ilk kim verdiyse cancağzım,
Sev çıkarmadan yaşamayı da, öylece kabul etmeli.

ama sınava hazırlanan öğrenciler için memleketimizde *Roman Özetleri* adlı bir kitap satılmaktadır.

Edebiyat ders programı ne yazık ki "her şeyden biraz vereyim" üstüne kurgulandığı için okuma, yordama, metinler arası karşılaştırma, çıkarım yapma, dönem inceleme, kavramlarla ilgili yazarların bakışı, toplumsal olayların edebiyat eserlerine yansımaları, mekânların romanlardaki yeri, karakter analizleri, dramatik kurgu konularının üzerinde durulamamaktadır. Var olan müfredat, edebiyat öğretmenlerinin öğrencilerin düşüncelerine, okuma aşkına düşmelerine, derinlemesine inceleme yapmalarına fırsat tanımalarına izin vermemektedir.

Yüz seksen iş günü süren bir eğitim yılında program ünitelere bölünmüştür, her üniteye de yaklaşık 20 ders saati ayrılmaktadır. Aşağıdaki tablo 10. sınıf edebiyat dersinin bir ünitesine aittir.

5. Ünite: Roman

II. Dönem

Ünite Süresi: 6 Hafta

Okuma	Yazma	Sözlü İletişim
1. Dünya edebiyatından bir roman örneği 2. Tanzimat Dönemi Türk edebiyatından bir roman örneği 3. Servet-i Fünun Dönemi'nden bir roman örneği 4. Milli Edebiyat Dönemi'nden bir roman örneği • Dünya edebiyatından alınan metin, roman türünün 19. yüzyıldaki klasik örneklerinden seçilir.	• Öğrencilerden okudukları bir romanın sonucunu değiştirerek yazmaları, romandaki olay örgüsünü hikâye formunda yazmaları veya romanın bir késétini diyalog hâlinde yazmaları istenir.	• Öğrencilerin Türk ve dünya edebiyatından sinemaya uyarlanmış bir romanın filmini izlemeleri ve yorumlamaları sağlanır.

Dil Bilgisi Konuları:

- Metindeki cümle çeşitlerini bulur ve bunların metindeki işlevlerini belirler.
- Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.

Yukarıdaki tabloya bakınca öğrencilerin 4 roman okuyacakları hayalini kurabiliriz ama böyle olmuyor ve ders kitabındaki metinlerle ders işlenmeye devam ediyor.

Okumak, sürekliliği olan bir aştır ve bir kere yaşamamız gerekmektedir. Sayıca çok az olan idealist öğretmenleri bir kenara ayırırsak ne yazık ki memleketimizde bizi bu aşka düşürecek bir eğitim sistemi bulunmadığını görüyoruz.

Peki ne yapmalı? Ülkemizde de kimi liselerin uygulamaya aldığı Uluslararası Bakalorya sisteminde var olan edebiyat derslerinin peşine düşmeliyiz. İçinde uzun soluklu, derinlemesine okumaların olduğu, edebi karşılaştırmalara yer verilen, bitirme tezleri ile sınıf geçilen bir sistemi uygulayarak, edebiyatın ayağına vurulan prangayı söküp atabiliriz.

Uluslararası Bakalorya sisteminde öğrencilerin okuduklarıyla ilgili derinlemesine çalıştıkları alanlar kimlik, kültür, yaratıcılık, iletişim, bakış açısı, dönüşüm ve temsildir. Bu sistem, öğrencinin odaklandığı konuda bağımsız araştırma yapmasını; iletişim becerilerini, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri gelişmesini, entelektüel keşif duygusunu harekete geçirmesini sağlar.

Biz izin verirse edebiyat, çocuklara ve gençlere bizim veremediğimiz her şeyi verecektir. Yeter ki bu anlayışla bir eğitim sistemi oluşturulursa.

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

FİRDEVS'İN ESKİMEYEN CESARETİ

"Bir kalem alıp yazmaya başladığımdan beri tehlike hayatımın bir parçası oldu. Yalan söylenen bir dünyada hiçbir şey gerçekten daha tehlikeli değildir."

Neval El Seddavi

1931 yılında N. Nehri kıyısında, küçük bir köyde dokuz çocuklu bir ailenin kızı olarak dünyaya gelen El Seddavi, annesini ve ileri görüşlü bir devlet memuru olan babasını erkenden kaybettiği için genç yaşlarda ailesinin geçimini üstlendi. Çocukluğundan beri erkek ve kadınların toplumsal yaşam içindeki farklılıklarına dair kafasını meşgul eden sorulara yanıt ararken zekası ve yeteneğiyle beslediği çalışkanlığı sayesinde 1955 yılında Kahire Üniversitesi'nden bir doktor olarak mezun oldu.

Doktorluk mesleğini sürdürürken, özellikle aile içi şiddette maruz kalan kadınların hayatını yakından gözlemleyerek ataerkil yapının yarattığı eşitsizliklere karşı gösterdiği tavır, çocukken kendisi de şünnet edilen bir kadın olarak cinsiyeti ne olursa olsun çocukların şünnet olmaması gerektiğine dair söylemleri ve din karşıtı tutumuyla dikkat çekmeye başladı. 1972'de yayımlanan *Women and Sex* adlı kitabından sonra Sağlık Bakanlığındaki görevinden alındı. Kadın ve sinir hastalıkları üzerine yaptığı araştırmalardan sonra Mısır Cumhurbaşkanı tarafından hapse mahkûm edildi.

Sıfır Noktasındaki Kadın' yazdıktan dokuz yıl sonra, hayatını kaleme aldığı Firdevs ile aynı hapisanede, Kanatır Kadın Hapishanesi'nde mahkûm olarak yatan kadınlardan biri oldu. Aktivist ve feminist bir kadın yazar olarak, hayatı gerçekler uğruna mücadele ederek geçti. Özellikle İslamcıların yoğun tehditleri nedeniyle 1996'da Mısır'a geri döüne kadar ülkesinden ayrılmak zorunda kaldı.

Neval el Seddavi, İslam coğrafyasında yaşanan eşitsizlikleri içeriden bir gözle, fazlasıyla gerçekçi bir yaklaşımla ele alırken kadına yönelik toplumsal cinsiyet eleştirisini ataerlik sistemin politik eleştirisiyle birlikte temellendirmiştir. Sömürgecilik ve kapitalist sisteme yönelik keskin eleştirileri ve tutumuyla olduğu kadar çocuk ve insan hakları savunucusu olarak da İslami coğrafyadan çıkan güçlü bir kadın sesi olmuştur.

Seddavi, *Sıfır Netasındaki Kadın*'ı Mısırlı kadınların yaşadığı nevrotik hastalıkları araştırırken, Kanatır Kadın Cezaevi'nde karşılaştığı, adam öldürdüyü için idam edilecek olan bir kadının hayatından yola çıkarak kaleme alır. Yazar öm sözde cezaevi düşüncesinin özellikle kadınlar için nasıl bir şey olduğunu merak ettiğini, birçok ünlü aydının çeşitli dönemlerde "siyasi suç" nedeniyle hapse atıldığını bir ülkede yaşiyor olmanın cezaevini çekici hâle getirdiğini ifade eder. Kendisi de hayatını yazdığı Firdevs'in idamından yıllar sonra aynı hapishaneye doktor değil siyasi suçlu olarak girecektir.

Yazarın eşitlik uğruna verilen mücadeleler ve ödenen bedellerle geçen hayatından zalimlikte sınır tanımayan pezevenğini öldürdüğü için idamla yargılanan seks işçisi Firdevs'in hayatına geçerse sorulması gereken ilk soru "Sıfır noktası neresidir?" olmalı gibi geliyor bana.

1984 yılında yayımlandığından beri birçok dile çevilerek büyük ilgi gören bu çarpıcı roman, gerçek bir hayat hikâyesinin hayat kadar acımasız sinir uçlarında gezinirken aynı acımasızlığını başka biçimlerde etkilediği kadınların da hayatına ışık tutuyor. Firdevs, kendi "değersiz" hayatını boyun eğmeden yaşamak için verdiği mücadeleyi, uğradığı haksızlıkları, ataerkilli çarkın nasıl işlediğine yönelik yaşadığı üzücü farkındalıkları lafı dolandırmadan ifade ederek açık yüreklilikle ortaya koyuyor. Böylece anlatı, bir romanla fazlasıyla sarımsı bir biyografi arasında salınarak kurgusal bir gerçeklikle kuruyor kendisini.

Firdevs'i "sıfır noktasındaki kadın" yapan, kendi bedenini haz kaynağı olarak keşfetmesiyle başlayan ergenliğin sancılı yıllarında uğradığı tacizler midir? Yaşadığı coğrafyanın diğer kadınları gibi boyun eğmek yerine uğradığı haksızlıkların bedelini öderken direnmesi

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://ranney.org>

"Paraya da, aşka da köle olmayı reddediyorum."

Sıfır Noktasındaki Kadın

leri, acın ve şiddetin erkek eli tarafından farklı maskelerle sunulduğunu fark etmesi yol açtığında ahlaklı görünenlerdeki ahlaksızlığın para aracılığıyla kapatıldığını fark etmesi midir? Onu sıfır noktasında tutan bu sosyal iktidarluluğu bütün kurumlarıyla ifşa edecek kadar cesur olması ve idama giden yolda kendi olabilmek için yenilmeden defalarca denemeye devam etmesi midir?

Cahilliği ve yoksulluğuyla diğer erkeklerle çok benzeyen babasının ölümüyle evinde yaşamaya başladığı, aydın ve sosyal statüsü daha iyi olan amcasının evlenmesi üzerine kimsesiz ve istenmeyen bir çocuk olarak yatılı okula gönderilir Firdevs. Hayata ve insanlara dair sorularla dolu aklı ve kafesinde çırpınan sevgi dolu yüreğiyle öğrencilik yıllarında kitaplarla güçlü bir bağ kurar. Hükümdarlarla halk, yönetenlerle yönetilenler arasında erkekler ve kadınlar arasındakine benzeyen iktidar ilişkisinin temellenmiş olduğu kaypak zeminin yozluğunu çok erken fark eder:

Savaş, kutluk ya da salgın hastalık sonucu yaşamlarını yitiren şehitlerin ruhları için istekle dua ederken gördüm onları. Başlarını yere eğip, korku ve etin dolgunlaştırdığı popolarını kaldırarak secdeye varırlardı. 'Yurtseverlik' sözcüğünü her andıklarında, aşında Allah'tan korkmadıklarını, kâfalarındaki yurtseverlik kavramının yoksulun, zenginin toprağını, onların kendi toprağını savunmak için ölmesi gerektiği anlamına geldiğini hemen anlardım, çünkü yoksulun toprağı yoktu. (s. 38)

Firdevs'in sadece bir kadın olduğu için aşağılanması, emeği ve cinselliğiyle sömürülmesi ve kimsesizliğinin bedeli olarak kendinden fazlasıyla yaşlı bir adamla evlendirilmesi yaşadığı coğrafyada yadırganacak bir durum değildir. Kaçmayı seçtiği için sonunda sokaklarda bulur kendini ve güvendiği bir erkeğin, bedenini arkadaşlarına pazarlamasıyla hayatı bambaşka bir şekil alır.

Firdevs'in Nil kıyısında karşılaştığı kadınla yaşadığı diyalog kadınların kaderini belirleyen ensestle ilgili katı gerçeği nasıl da çarpıcı bir şekilde ortaya koyar:

"O itoğlu it ne yaptı sana?" diye sordu.

"Kimi kastediyorsun?" (...)

"Onlardan biri işte. Kim olduğu fark etmez. Hepsı aynıdır, başka başka adlar altında hepsi aynı bokun soyudur. Mahmut, Hasan, Fevzi, Sabri, İbrahim, Avden, Be yumi."

(...)

"Hepsini bilirim. Hangisi başladı? Baban mı, ağabeyin mi? Yoksa amcalarından biri mi?"

Bu kez neredeyse sıradan aşağı düşecek bir şiddetle sarsıldım.

"Amcam," dedim alçak bir sesle. (s. 59)

Firdevs asıl darbeyi artık eski hayatını bırakıp, "saygın bir kadın" olmak için bir sanayi kuruluşunda çalışmaya başladığında aşık olduğu "devrimci" İbrahim'den alır. Bu darbe beklediği yerden geldiği için en acısı olur belki. Bu, bedenini erkeklerle satmaktan çok daha büyük ve derin bir acıdır. Böylece en az aldatılan kadının "fahişe" olduğunu anlar ve evliliğin de kadınlara acı çektiren bir sistem olduğunu düşünür.

Okurla buluştuğu ilk yıllardan beri birçok dile çevrilerek büyük ilgiyle karşılanan *Sıfır Noktasındaki Kadın*, dini yaptırımlara dayanan ataerkil yapının içinde varlığını sürdürrebilmek için çırpınan ama boyun eğmeyen bir kadının yaşadıklarından yola çıkarak, sürüp giden yalanı usulca haykırdığı için günümüzde de çarpıcılığını koruyor.

Geçen zaman içinde kadın haklarına dair umut vadeden gelişmeler olsa da diğer İslam ülkelerinde olduğu gibi laik yönetim anlayışından gittikçe uzaklaşan ülkemizde de kadına şiddetin ürkütücü boyutlarda olduğu gerçeğiyle her an yüzleşmek zorundayız. Bütün kurumlarıyla kendini yenileyen bu şiddete karşı bilinçli bir karşı duruş geliştirirken ve eyleme geçerken her an her yerde Firdevs gibi kadınların kendi yaşamıyla bedel ödediğini unutmamamız gerekiyor.

Biz, kadınlar, herhangi bir nedenle bu şiddetten nasibimizi alabileceğimizin bilinciyle ve adımızın her an bir hashtag'e dönüşebileceği gerçeğiyle yaşarken "dini bütün" kocaman bir ataerkil yalanın karın boşluğuna yumruk atmayı ihmal etmeyen Firdevs'in eskimeyen cesaretinden besleniyoruz.

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

*"Özgürlüğüm onları
çıldırtıyor, biliyorum!"*
Sıfır Noktasındaki Kadın

ERCA
CANAK
2018

YASAMAK İÇİN NE HARİKA BİR YER
BİR ELMA ÇİÇEĞİNİN İÇİ!

L.M. MONTGOMERY

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

EN GÜÇLÜ KİŞİ
YALNIZ KALMAKTAN KORKMAYANDIR.

THE QUEEN'S GAMBIT

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

EDİP CANSEVER

Yıldızlar, büyölü ölke, adımı unutturan
Bir kaya, bir ot, bir akarsu
Hangi yaz şarkıcılarının ürpertili korusu
Ki bütün ölüleri sığa çıkaran
Ve kenti bir ölüm derinliğine salan
Yani bir gül solarken bir gülün açma korkusu.

Şiirler yazdım, kitaplar okudum
Elime bir bardak aldım, onu yeniden oydum
Derinlerde kaldım böyle bir zaman
Kim bulmuş ki yerini, kim ne anlamış sanki mutluluktan
Ey yağmur sonraları, loş bahçeler, akşam sefaları
Söyleşin benimle biraz bir kere gelmiş bulundum.